

UNIVERSITEIT ANTWERPEN

FACULTEIT TOEGEPASTE ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

Politieke conjunctuurcycli en het effect ervan op de Belgische economie

Ann Jacobs

Masterscriptie voorgedragen tot het bekomen
van de graad van:

Master in de Toegepaste Economische
Wetenschappen – Economisch Beleid

Promotor:
Prof. Dr. André Van Poeck

UNIVERSITEIT ANTWERPEN

FACULTEIT TOEGEPASTE ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

Politieke conjunctuurcycli en het effect ervan op de Belgische economie

Ann Jacobs

Masterscriptie voorgedragen tot het bekomen
van de graad van:

Master in de Toegepaste Economische
Wetenschappen – Economisch Beleid

Promotor:
Prof. Dr. André Van Poeck

SAMENVATTING

Politieke conjunctuurcycli ontstaan doordat heersende regeringen (partij-)individuele belangen nastreven. Enerzijds wensen politici aan de macht te blijven en anderzijds wensen zij een ideologische stempel op het beleid te drukken. Politieke conjunctuurcycli worden bijgevolg onderverdeeld in electorale (opportunistische) conjunctuurcycli en ideologische conjunctuurcycli.

Ideologische cycli ontstaan op het moment dat er een regeringsovergang plaatsvindt waarbij de fakkel wordt overgedragen aan een partij met een andere plaats in het ideologische spectrum. Op dat moment veranderen namelijk de ideologische doelstellingen van de overheid. In termen van de afruil op de Phillipscurve, kiezen linkse partijen immers voor lage werkloosheid, terwijl rechtse regeringen voorkeur geven aan prijsstabiliteit. De opportunistische cycli hangen niet af van ideologie. Deze cycli worden door de regerende overheid gecreëerd door het streven naar herverkiezing. Om deze kans te maximaliseren, zal de overheid immers haar uitgaven net voor een verkiezingsmoment verhogen. In termen van de Phillipscurve, zal de regerende partij in het begin van een regeerperiode een inflatie bestrijden zodat er in de periode kort voor de verkiezingen een expansief beleid –met lage werkloosheid– gevoerd kan worden.

Het bestaan van politieke conjunctuurcycli kan onderzocht worden op basis van beleidsuitkomsten of op basis van de beleidsinstrumenten. Aangezien beleidsuitkomsten, dus inflatie en werkloosheid, ook door andere zaken beïnvloed worden, bieden de beleidsinstrumenten een beter overzicht van de intenties van de overheid. Op basis van econometrisch onderzoek, kan er voor België besloten worden dat de opportunistische cycli goede empirische ondersteuning krijgen, en dat de ideologische cycli nog significanter aanwezig zijn.

DANKWOORD

Graag wil ik de vele personen bedanken die mij geholpen hebben om deze thesis tot een goed einde te brengen.

Hierbij wil ik in de eerste plaats de aandacht vestigen op mijn promotor Prof. Dr. Van Poeck. Hij stond steeds klaar om mij met raad en daad bij te staan tijdens het schrijven van deze thesis. Ook gaat mijn dank uit naar Prof. Dr. Meersman voor haar econometrische bijdrage aan deze thesis. De stimulerende discussies en gedachtewisselingen hebben enorm bijgedragen tot het uiteindelijke resultaat van deze thesis. Verder wil ik Mr. De Roover bedanken voor zijn raadgevingen en zijn kritisch kijk. Ook wil ik iedereen die op de één of andere manier een bijdrage leverde aan de verwezenlijking mijn eindwerk bedanken voor de hulp, tips en steun die ze mij geboden hebben.

Tot slot wil ik mijn ouders een speciale vermelding geven. Zij staan altijd klaar voor mij en hebben mij de mogelijkheden gegeven om deze studies te voltooien.

LIJST MET TABELLEN EN FIGUREN

Figuur 1: Gemiddelde inflatie en werkloosheid voor de periode 1960-1969	15
Figuur 2: Gemiddelde inflatie en werkloosheid voor de periode 2000-2012	16
Figuur 3: Gemiddelde inflatie en werkloosheid voor de periode 2000-2012 (mediaan 1960-1969)....	17
Figuur 4: Percentage inkomen van een gezin uit sociale uitkeringen	27
Figuur 5: Lange termijn beleid.....	30
Figuur 6: Korte termijn verkiezingsuitkomst	31
Figuur 7: De electorale cyclus.....	33
Figuur 8: Tijdsreeksen van de afhankelijke variabelen.....	43
Tabel 1: Een eerste schatting van opportunistische en ideologische cycli in verschillende	49
Tabel 2: Opportunistische en ideologische cycli in verschillende overheidsuitgavencategorieën	51

INHOUDSTAFEL

SAMENVATTING	3
DANKWOORD	5
LIJST MET TABELLEN EN FIGUREN	6
INHOUDSTAFEL	7
INLEIDING	9
1. Politieke conjunctuurcycli	10
1.1 Ideologische conjunctuurcycli	11
1.1.1 Werkloosheid en inflatie	11
1.1.2 Wat zijn ideologische conjunctuurcycli?	13
1.1.3 Het model	14
1.1.4 Zwakheden in het model	23
1.1.5 Empirisch bewijs	24
1.2 Opportunistische conjunctuurcycli	25
1.2.1 Het model	27
1.2.2 Zwakheden in het model	34
1.2.3 Empirisch bewijs	35
1.3 Opportunisme en ideologie in één model	36
1.3.1 De populariteitsfunctie	37
1.3.2 De reactiefunctie	37
1.3.3 Empirische toets van de populariteitsfunctie en de reactiefunctie	38
1.3.4 Zwakheden in het model	39
2. Empirisch onderzoek m.b.t. politieke conjunctuur cycli	40
2.1 Het theoretische model	41
2.2 Data	42
2.2.1 Overheidsuitgaven	42
2.2.2 De prijs ratio	44
2.2.3 De politieke variabelen	44
2.3 Wat we op voorhand verwachten, gebaseerd op economische theorie	45
2.4 Het econometrische model	47
3. Conclusie	53

LITERATUURLIJST	55
BIJLAGE	58
VERKLARING OP WOORD VAN EER	62

INLEIDING

De economie is op vele verschillende manieren onderhevig aan exogene invloeden. Sommige daarvan zijn het gevolg van de willekeur van de natuur en anderen worden door de mens veroorzaakt. De eerste categorie van exogene invloeden moet de mens vooral ondergaan. De natuur neemt en geeft op onregelmatige basis. De tweede categorie daarentegen, geeft meer aanleiding tot regelmaat en modelleerbare trends. Technologische ontwikkelingen, bijvoorbeeld, zijn tot op een bepaald niveau enigszins voorspelbaar. Ook consumenten- en producentengedrag kunnen gedeeltelijk en door middel van theoretische inzichten voorspeld worden.

Deze thesis focust zich op invloeden die de politiek uitoefent op de economie. Politieke invloeden zijn exogeen en worden veroorzaakt door de mens. In eerste instantie denkt men hierbij misschien aan grootse aangelegenheden die de economie volledig door elkaar schudt, zoals een oorlog of dictatoriale regimes. De invloed kan echter ook veel subtieler en van aanhoudende aard zijn. Het zijn de subtiele invloeden die in deze thesis aandacht krijgen: de (continue) politieke invloeden van de heersende regering op de conjunctuur van de binnenlandse economie. In de tweede helft van de twintigste eeuw, deden verschillende auteurs onderzoek naar dit soort externe invloed met de intentie ze te begrijpen en de hoop ze te kunnen exploiteren of bewust sturen. In de literatuur over politieke conjunctuurcycli, kunnen twee soorten cycli worden onderscheiden. Enerzijds invloeden vanuit de ideologie van partijen en anderzijds opportunistische invloeden. Zowel ideologische als opportunistische invloeden blijken duidelijk aanwezig te zijn in de resultaten van mijn onderzoek. Samengevat, wordt er in deze thesis onderzocht in welke mate het Belgische regeringsbeleid invloed uitoefent op het verloop van de binnenlandse economie.

Het verdere verloop van de thesis ziet eruit als volgt: in het eerste deel wordt de bestaande literatuur betreffende het onderwerp uitvoerig besproken. Zowel de ideologische cycli als de opportunistische cycli komen gedetailleerd aanbod. De modellen worden besproken en het empirisch bewijs wordt samengevat. In het tweede deel van deze thesis wordt mijn eigen onderzoek met betrekking tot het onderwerp besproken. De reeds bestaande (en besproken) hypothesen worden in het kader van Belgische federale data getoetst. Tot slot, wordt er een conclusie getrokken.

1. Politieke conjunctuurcycli

Hoewel de afruil tussen werkloosheid en inflatie de laatste jaren niet erg stabiel is, heerst er toch redelijke unanimiteit onder economen. In kapitalistische economieën eisen loon- en prijsstabiliteit een tol, namelijk hoge werkloosheid. Omgekeerd leiden lage werkloosheidspercentages vaak tot hogere inflatiepercentages (Hibbs, 1977). De overheid kan zowel monetaire als budgettaire instrumenten gebruiken om het niveau van werkloosheid en inflatie te sturen.

De overheid, en meer bepaald de zittende regering, draagt dus een (zware) verantwoordelijkheid om beslissingen te nemen omtrent deze zaken in naam van het volk. De democratische bestuursvorm zorgt ervoor dat de belangen van het volk zo goed mogelijk vertegenwoordigd worden. Toch spelen er nog andere motieven die invloed hebben op beslissingen van de overheid. Het klassieke principaal-agent probleem komt hierbij aan bod: de regerende partijen (principaal) streven niet altijd volledig de belangen van het volk (agent) na, maar houden ook hun eigenbelangen in gedachte. Dit brengt ons tot de publieke besluitvormingstheorie (public choice theory). De overheid bestaat uit verkozen politici die uit zijn op het behouden of vergroten van hun macht. De theorie benadrukt de rol van het eigenbelang van de verschillende actoren in besluitvorming.

In feite worden politici hoofdzakelijk gedreven door twee motieven. Enerzijds willen ze zo lang mogelijk aan de macht blijven, anderzijds willen ze tijdens de regeerperiode zoveel mogelijk realiseren in het voordeel van hun kiezerspubliek (Alesina, 1989).

Met deze zaken in het achterhoofd is het makkelijk te geloven dat de overheid niet altijd een stabiliserende politiek nastreeft en de maatschappij dus in sociaal onwenselijke optima kan doen laten belanden. Hierover zijn verschillende theorieën ontwikkeld. In het licht van de twee bovenstaande motieven, wordt er specifiek aan twee theorieën gedacht: de electorale of opportunistische conjunctuurcyclus theorie en de ideologische conjunctuurcyclus theorie. Ingeval men een verlenging van de regeerperiode ambieert, spreekt men over electorale of opportunistische conjunctuurcycli. Indien men de voorkeur van het kiespubliek van de partij wil favoriseren, spreekt men over ideologische conjunctuurcycli.

1.1 Ideologische conjunctuurcycli

1.1.1 Werkloosheid en inflatie

John Maynard Keynes schreef in 1936 het boek 'General Theory of Employment, Interest and Money'. In dit boek toonde hij aan dat er naast de prominent aanwezige doelstelling voor het economische beleid, prijsstabiliteit, ook nog een andere gerechtvaardigde doelstelling kon bestaan: volledige werkgelegenheid. Al snel werd echter duidelijk dat de twee bovenstaande doelstellingen conflicteren. William Phillips formaliseerde dit conflict in zijn alom bekende Phillipscurve. De Phillipscurve is een grafische voorstelling van de afruil tussen inflatie en het werkloosheidspercentage. De eerste empirische testen bleken Phillips' hypothese te ondersteunen, waardoor de Phillipscurve enorm aan populariteit won. Als we inderdaad van de validiteit van de Phillipscurve mogen uitgaan, betekent dit dat de samenleving een optimale (en wenselijke) combinatie van inflatie en werkloosheid moet bepalen. Theoretisch gezien kan men deze optimale combinatie vinden door het raakpunt van de Phillipscurve met een indifferentiecurve van de maatschappij te zoeken. Vervolgens, kan men deze optimale combinatie met behulp van monetaire en budgettaire instrumenten trachten te bereiken.

De echte wereld is echter iets gecompliceerder. Inflatie en werkloosheid zijn –zoals de klassieke individual preference theory voorschrijft– geen vergelijkbare objecten waarvan men een willekeurige hoeveelheid (onderworpen aan een budgetrestrictie) kan kiezen (zoals bij appels en peren). Het lijkt zinnvoller om de afruil tussen inflatie en werkloosheid te zien als het conflict in belangen tussen sociale klassen: het proletariaat en de bourgeoisie (Tuftes, 1978). Het proletariaat streeft volledige werkgelegenheid na, terwijl de bourgeoisie meer heil ziet in hoge prijsstabiliteit (Johnson, 1968).

Op het eerste zicht lijkt dit misschien tegenstrijdig. Een veel gebruikte redenering om deflatoire maatregelen te rechtvaardigen is immers dat inflatie de economische positie van wedde- en loontrekkenden uitholt. Empirisch onderzoek kan deze thesis echter niet ondersteunen. Schultz (1969) en Hollister (1972) toonden aan dat lage werkloosheidspercentages en relatief hoge inflatie leiden tot relatieve en absolute verbeteringen in het economische welzijn van armen. Inkomensgelijkheid wordt bevorderd, wat echter wel ten koste gaat van de rijken.

Niettemin werd er in het verleden geargumenteed dat een groot deel van de beroepsbevolking toch een netto achteruitgang in economische positie ervaart ten tijde van economische groei (Hibbs, 1977). De prijsstijgingen zouden in veel gevallen de reële loonsstijging namelijk niet compenseren of overtreffen. Hiernaast wordt ook de winstinflatie als argument naar voor geschoven. Hierdoor zou

een groter deel van het nationaal inkomen naar de productiefactor kapitaal stromen. Deze hypothesen kunnen empirisch echter ook niet worden ondersteund. Het reële loon blijkt een procyclisch verloop te kennen en er zou geen significante relatie bestaan tussen reële loon schommelingen en werkloosheid.

Hoewel de meerderheid van de bevolking baat blijkt te hebben bij lage werkloosheidspercentages, blijven de beleidsmakers hameren op het nefaste effect van hoge inflatie. Nordhaus (1975) schuift de irrationele aversie ten opzichte van inflatie naar voor als mogelijke verklaring hiervoor, maar enquêtes in ondermeer Groot-Brittannië spreken dit tegen. De aversie ten opzichte van hoge werkloosheid blijft het grootst. De voorkeur van kiezers kan echter wel veranderen doorheen de tijd. Veranderingen in de economische omstandigheden zijn hiervan meestal de oorzaak. Een periode van hoge inflatie (zoals in de jaren tachtig bijvoorbeeld) kan de inflatieaversie van kiezers aanwakkeren, wat de voorkeur voor rechtse partijen zou kunnen vergroten (Alesina, 1989). Het verschil in preferenties van verschillende klassen blijft echter wel naar voren komen. Lage en middeninkomensklassen vertonen een grote aversie ten opzichte van hoge werkloosheidspercentages terwijl de hoogste inkomensklasse een grotere afkeer heeft van hoge inflatie.

De oplossing van dit lang bestaande conflict tussen sociale klassen, wordt grotendeels beïnvloed door relatieve politieke macht van de respectievelijke klassen (Johnson, 1968). Men kan het conflict ook in het licht van 'welfare economics' bekijken. In dit geval, moet men de relatieve sociale kost van inflatie en werkloosheid in acht nemen.

De sociale kost van werkloosheid zou berekend kunnen worden als het verlies van potentiële output als gevolg van een bepaald werkloosheidspercentage (Johnson, 1968). Hoewel dit een goed idee lijkt, zou deze berekening de sociale kost overschatten. Een belangrijke reden hiervoor is dat de expansie van werkgelegenheid wordt verzekerd door enerzijds een vermindering in werkloosheid en anderzijds een uitbreiding van de beroepsbevolking. Denk hierbij aan huisvrouwen en oudere mensen die extra participeren in het arbeidscircuit en aan reeds actieve werknemers die bijkomende uren arbeid leveren. De in rekening name van arbeidsuren die werden toegevoegd aan het arbeidsaanbod én die een oorsprong vinden in activiteiten die economische welvaart creëren maar niet opgenomen zijn in de klassieke maatstaven voor het nationale inkomen, zullen als gevolg hebben dat de toename in output fictief zal zijn. Omgekeerd zal een reductie in werkgelegenheid ook fictief zijn voor zover deze het gevolg is van de vermindering van gepresteerde uren door werkenden, omdat deze op de rand staan van indifferentie tussen betaalde of onbetaalde activiteiten. De

problemen met deze benadering van de sociale kost worden nog groter als ook de nauwe substituten voor 'betaald werk' die toekomstige inkomensstromen vergroten, in acht worden genomen. Bovendien hechten individuen ook een bepaalde waarde aan uren waarop men geen arbeid levert. De sociale kost moet in mindering gebracht worden met deze waarde.

De sociale kost van inflatie hangt af van het verwachtingspatroon van economische agenten (Johnson, 1968). Indien er geen inflatie verwacht wordt, zullen mensen economische beslissingen maken uitgaande van prijsstabiliteit, en zal er dus geen sociale kost zijn in de zin dat er geen verspilling van middelen zal zijn. Men moet echter wel in acht nemen dat er een herverdeling van middelen van schuldeisers naar schuldenaren zal plaatsvinden. Indien het publiek wel inflatie verwacht, zal men de waardevermindering van het geld in rekening nemen en zal bijgevolg de marktrente voor effecten en leningen stijgen. Hierdoor zal er geen herverdeling van de middelen tussen schuldeisers en schuldenaars plaatsvinden (Johnson, 1968).

Het grote probleem met deze benadering is dat de gekozen positie op de Phillipscurve niet mag afhangen van de verwachte inflatie. Ten tijde van de eerste empirische testen betreffende de validiteit van de Phillipscurve, heerste er relatieve prijsstabiliteit. De verwachte inflatie was dus gemiddeld gezien nul. Stel dat de monetaire autoriteit een specifiek punt op de Phillipscurve (met een inflatiepercentage groter dan nul) nastreeft, dan zal het publiek zijn verwachtingen hierop aanpassen. Het gevolg zou zijn dat de (korte termijn) Phillipscurve naar boven verschuift. Anders verwoord, wil dit dus zeggen dat men enkel een werkloosheidspercentage onder het natuurlijke niveau kan aanhouden mits accelererende inflatie.

1.1.2 Wat zijn ideologische conjunctuurcycli?

Zoals Alesina (1989) eerder aanhaalde, is één van de doelstellingen van een zittende regering, zoveel mogelijk realiseren in het voordeel van hun kiezerspubliek. Naargelang de ideologie van de verkozen regering, zal er dus een verschillend beleid gevoerd worden. Tijdens de regeerperiode van een bepaalde regering, zal er geen inconsistentie op gebied van beleid voorkomen en zal er dus ook geen aanleiding zijn voor cyclusvorming. Ook indien een regering met een bepaalde ideologie opgevolgd wordt door een andere regering met dezelfde ideologie, zal er een gelijkaardig beleid gevoerd worden en er geen aanleiding zijn voor een cyclus. Het moment waarop een regering de fakkel echter overdraagt aan een partij met een andere ideologische kleur, zal er wel aanleiding zijn voor inconsistentie in het overheidsbeleid (Van Poeck, 2007). De ideologische kleur van de overheid zal immers veranderen en bij gevolg dus ook de beleidsdoelstellingen.

1.1.3 Het model

Douglas Hibbs bracht in 1977 ideologische conjunctuurcycli voor het eerst onder de aandacht. Hij vestigde aandacht op het feit dat verschillende (ideologische) macro-economische beleidslijnen tot verschillende macro-economische uitkomsten zouden leiden. De verschillen in herverdeling van welvaart die men hierdoor zou creëren, acht hij groot.

De mate waarin de socio-economische status van bevolkingsgroepen aan de basis ligt van breuklijnen tussen kiezers, hangt sterk af van politiek systeem tot politiek systeem. In de meeste geïndustrialiseerde landen worden de politieke partijen en hun kiezerspubliek hierdoor sterk onderscheiden. Denk aan karakteristieken als het inkomen en de klasse waar men toe behoort (Hibbs, 1977). Een historisch overzicht bevestigt de verschillen in economische preferenties en belangen van inkomens- en beroeps categorieën. Deze preferenties schijnen door in de contrasterende posities die rechtse en linkse politieke partijen innemen ten opzichte van werkloosheid en inflatie. Zoals reeds eerder vermeld, hechten linkse partijen, die de arbeidersklasse vertegenwoordigen, groot belang aan volledige tewerkstelling terwijl rechtse, meer zakelijk georiënteerde partijen over het algemeen prijsstabiliteit nastreven. Tabel 1 in de bijlage, gebaseerd op een studie van Kirschen et al. (1964), geeft de preferenties betreft verschillende economische doelen van rechtse, linkse en centrum partijen weer. Het valt meteen op dat de relatieve belangrijkheid van economische doelstellingen voor de rechtse en linkse partijen in omgekeerde volgorde terugkomen. De werkloosheid en inflatie preferenties komen –zoals te verwachten– perfect overeen met die van het kiezerspubliek van elke partij.

Indien de verschillen in belangen van rechtse en linkse partijen als een verliesfunctie worden voorgesteld, bekomt men de volgende vergelijkingen:

$$Z_t^L = \alpha^L \frac{(x_t - \tilde{x}^L)^2}{2} + \frac{(\pi_t - \tilde{\pi}^L)^2}{2} \quad (1)$$

$$Z_t^R = \alpha^R \frac{(x_t - \tilde{x}^R)^2}{2} + \frac{(\pi_t - \tilde{\pi}^R)^2}{2} \quad (2)$$

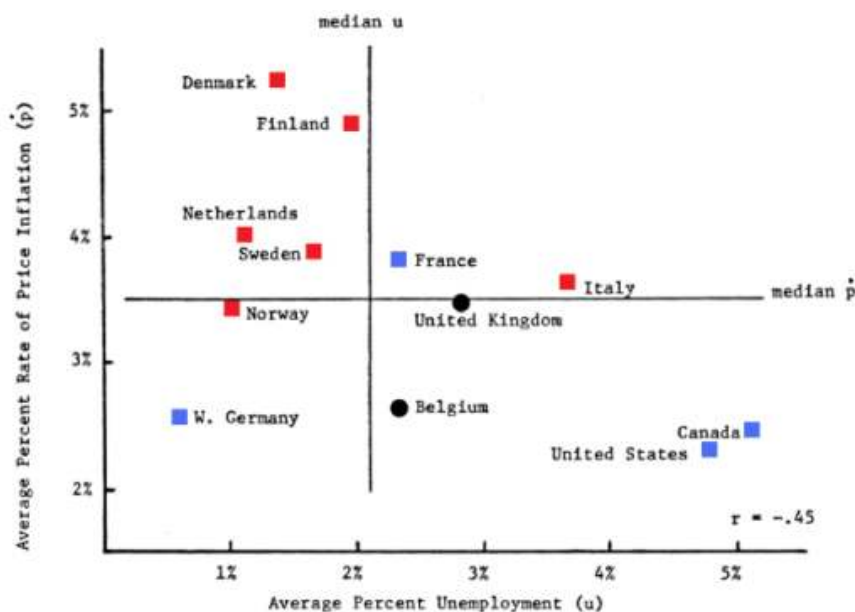
Waarbij superscripten L en R respectievelijk de vergelijking voor een rechtse of linkse partij aanduiden, x_t de gerealiseerde output voorstelt, \tilde{x} de doelstellingsoutput representeert, π_t de gerealiseerde inflatie voorstelt, $\tilde{\pi}$ de doelstellingsinflatie van elke partij weergeeft en α het gewicht die elke partij aan de twee doelstellingen geeft, weerspiegelt. De preferenties van de respectievelijke partijen zijn ondertussen duidelijk, en zijn samen te vatten in volgende vergelijkingen:

$$\tilde{x}^L \geq \tilde{x}^R \quad (3)$$

$$\tilde{\pi}^L \geq \tilde{\pi}^R \quad (4)$$

$$\alpha^L \geq \alpha^R \quad (5)$$

Ideologische cycli vinden plaats indien aan minstens één van deze (strikte) ongelijkheden voldaan wordt. Hibbs veronderstelt dus dat de regeringen in een post-Keynesiaans tijdperk rechtstreekse invloed hebben op het macro-economische verloop van de economie. Verder veronderstelt hij dat het rechtse of linkse beleid zichtbaar is in de vorm van een Phillipscurve en meer specifiek, dat er een exploiteerbare Phillipscurve bestaat waardoor een rechtse regering gedurende de hele regeerperiode in staat is een significant verschillend beleid te voeren dan een linkse regering. Men zou verwachten dat linkse regeringen zich in het tweede kwadrant van figuur 1 bevinden en de rechtse regeringen in het vierde kwadrant (waarbij de scheidingslijnen gevormd worden door de mediaan van het werkloosheidspercentage en het inflatiepercentage).

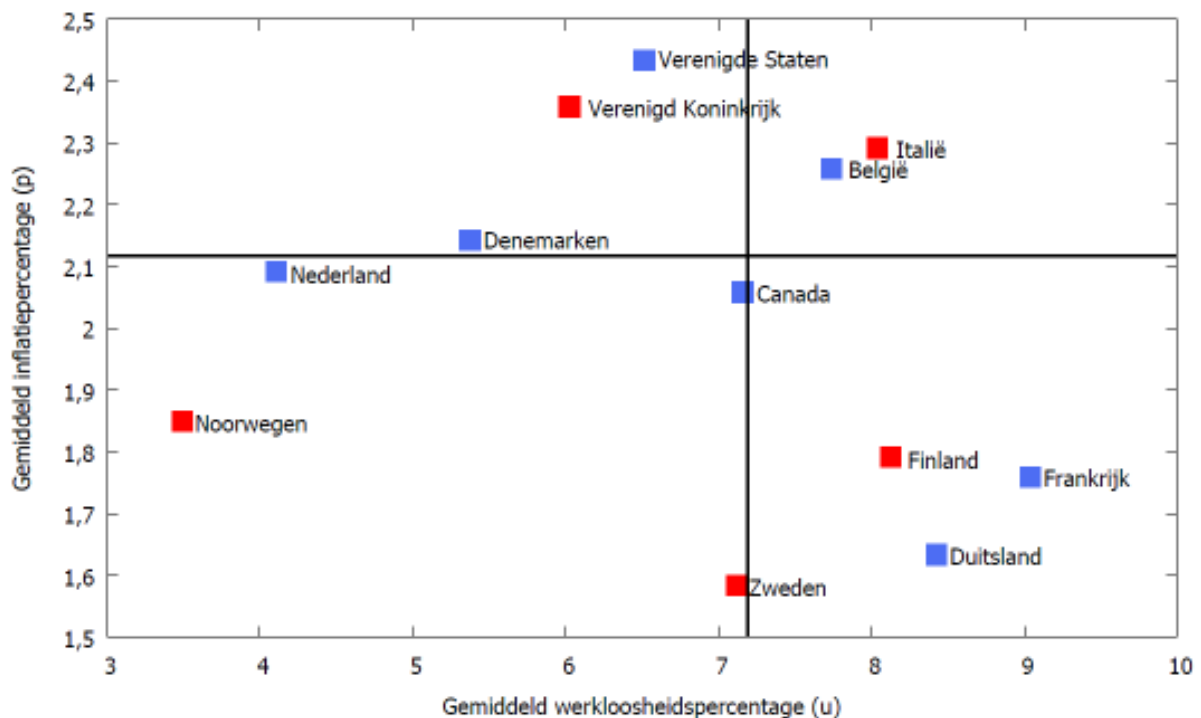
Bron: Hibbs (1977)

Figuur 1: Gemiddelde inflatie en werkloosheid voor de periode 1960-1969

Hibbs testte dit voor de periode 1960-1969. De resultaten kunnen in figuur 1 gevonden worden. De rode punten stellen landen voor die een overwegend linkse regering hadden in deze periode. De blauwe punten representeren overwegend rechtse regeringen en de zwarte stippen stellen regeringen voor die een gemengd beleid voerden. Mits een aantal uitzonderingen als Frankrijk en vooral Duitsland, lijken Hibbs' verwachtingen goed ingelost te worden. De meeste linkse landen

bevinden zich inderdaad in het tweede kwadrant en de helft van de rechtse regeringen situeren zich in het vierde kwadrant. Bovendien is de richtingscoëfficiënt van de trendlijn negatief, namelijk $-0,45$. Dit komt overeen met het verwachte negatieve verloop van de Phillipscurve.

Indien men deze oefening herhaalt voor de periode 2000-2012, krijgt men echter een heel ander beeld (Figuur 2). De (groeve) structuur die Hibbs over de periode 1960-1969 nog kon observeren, is nu volledig verdwenen. De richtingscoëfficiënt van de trendlijn is echter nog wel lichtjes negatief met een waarde van $-0,054$. De typische rechtse landen als Canada en de Verenigde Staten, situeren zich nu rechts van de werkloosheidsmediaan. Terwijl de typische linkse landen uit Scandinavië, zoals Finland, Noorwegen en Zweden zich wel onder de inflatiemediaan bevinden. Het lijkt een omgekeerde wereld.

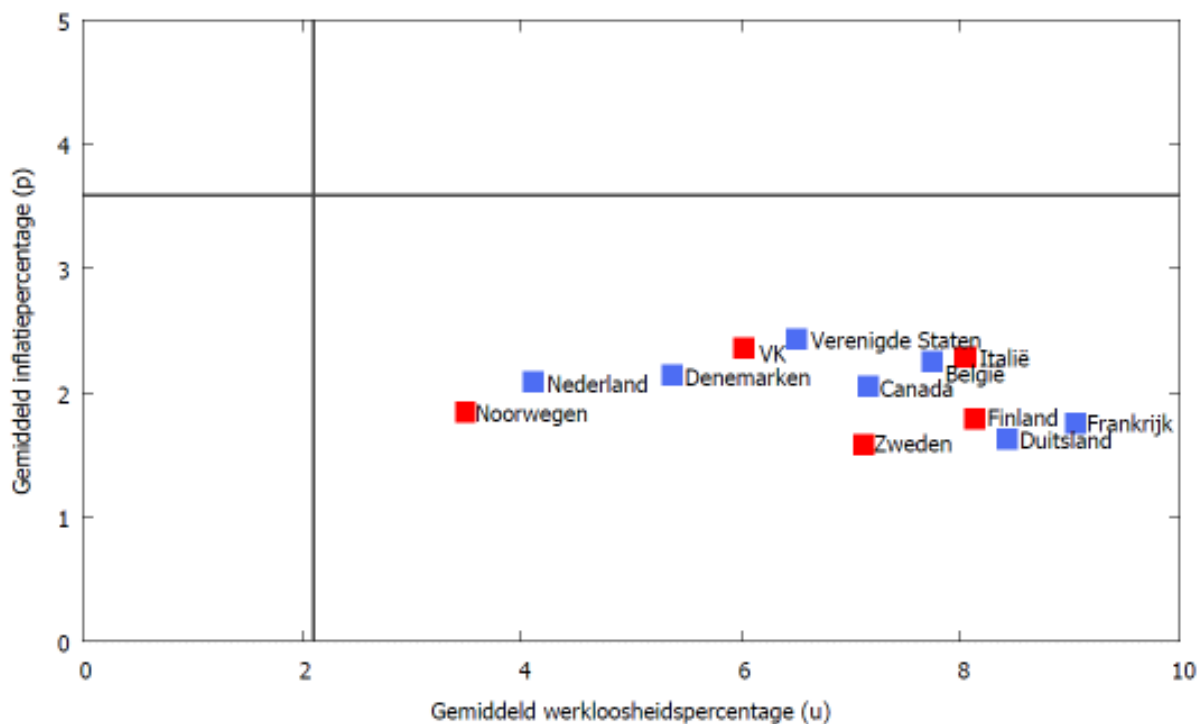
Bron: Database OESO

Figuur 2: Gemiddelde inflatie en werkloosheid voor de periode 2000-2012

Het 'inflation targeting' beleid is hiervan waarschijnlijk de oorzaak. Dit beleid streeft naar een inflatiepercentage rond 2% ¹ om zo de economische stabiliteit te bevorderen. Zoals men op figuur 2 kan zien, bevindt het gemiddelde inflatiepercentage van alle landen voor de afgelopen tien jaar zich tussen $1,5\%$ en $2,5\%$. Doordat de centrale banken onafhankelijkheid genieten en hoofdzakelijk

¹ De precieze omschrijving van de target hangt af van land tot land, maar men streeft algemeen gezien toch naar een inflatiepercentage van 2% .

prijsstabiliteit nastreven, voeren alle landen dus enigszins een (gedwongen) rechts beleid. Inflatiebestrijding wordt als prioriteit aanzien. Indien de grafiek van Hibbs vergeleken wordt met deze voor de periode 2000-2012, merkt men meteen op dat het inflatiepercentage van zowel de rechtse als de linkse landen van de afgelopen tien jaar, zich op het niveau van de (ultra) rechtse landen ten tijde van Hibbs' onderzoek bevindt. Dit is duidelijk zichtbaar op figuur 3. Hier werden de mediaan van werkloosheidspercentage en inflatiepercentage van de periode 1960-1969 gecombineerd met de puntenwolk van de periode 2000-2012. Nu bevinden alle landen zich inderdaad in het vierde kwadrant. Ten opzichte van de periode 1960-1969, lijkt het dus dat alle landen momenteel een rechts beleid te voeren, ongeacht de kleur van de regerende overheid.

Bron: Database OESO

Figuur 3: Gemiddelde inflatie en werkloosheid voor de periode 2000-2012 (mediaan 1960-1969)

Aangezien prijsstabiliteit als prioriteit wordt aanschouwd, zou de werkloosheid de gevolgen van de al dan niet bestaande trade-off moeten dragen. Dit lijkt inderdaad te kloppen. De meeste landen zien hun werkloosheidspercentage tussen 1969 en 2000 verdubbelen, tot zelfs bijna vervijfvoudigen, terwijl de inflatie naar de target van 2% duikt. De Verenigde Staten streefde ten tijden van Hibbs' onderzoek reeds een inflatiepercentage van ongeveer 2% na en is dus niet met deze trade-off in aanraking gekomen. De inflatie hoefde immers niet extra te dalen. Het land heeft zijn positie in de puntenwolk enigszins kunnen behouden.

Hoewel Hibbs de ideologische theorie voor het eerst verwoordde en empirisch testte in 1977, waren het Alesina en Sachs die een tiental jaar later, in 1988 een model ontwikkelde dat een verklaring bood voor de ideologische cycli. Hibbs's theorie was incompatibel met de hypothese van de rationele verwachtingen, aangezien hij veronderstelde dat de Phillipscurve exploiteerbaar is en hij bovendien verwachtte dat de ideologische effecten voor de gehele ambtstermijn zichtbaar zouden blijven. Alesina en Sachs's model neemt de hypothese van rationele verwachtingen wel in beschouwing, maar kunnen niet langer veronderstellen dat de ideologische effecten door de hele regeertermijn zichtbaar blijven. Rationele verwachtingen en ideologische cycli blijken immers enkel verzoenbaar indien de effecten als tijdelijk en van voorbijgaande aard beschouwd worden.

Alesina en Sachs (1988) beschouwen een economie met twee politieke partijen L en R, waarbij L een links georiënteerde partij binnen het politieke spectrum is en R een rechts georiënteerde partij is. De twee partijen hechten zoals eerder vermeld verschillend belang aan twee beleidsdoelstellingen: ten eerste betreft het de inflatie of geldgroei doelstelling en anderzijds de output groei doelstelling. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de overheid en de centrale bank², en er wordt verondersteld dat de overheid controle heeft over de geldschepping. De doelfunctie (een verliesfunctie) neemt een kwadratische vorm aan en ziet eruit als volgt:

$$Z_L = \sum_{t=0}^{\infty} q^t \left[\frac{a}{2} (m_t - \theta(t))^2 + \frac{\tilde{b}}{2} (y_t - \sigma)^2 \right] \quad (6)$$

$$Z_R = \sum_{t=0}^{\infty} q^t \left[\frac{c}{2} (m_t - \theta(t))^2 + \frac{\tilde{d}}{2} (y_t - \sigma)^2 \right] \quad (7)$$

Waarbij m = het groeitempo van geld, y_t = de groei van het BNP en a , \tilde{b} , c , σ en \tilde{d} niet negatieve parameters zijn. q is de discontovoet. Deze is positief, maar kleiner dan één. De ideologische theorie stelt dat de doelfuncties van de twee partijen verschillend moeten zijn, omdat zij verschillende kiesgroepen vertegenwoordigen. Het model beperkt het verschil in de doelfuncties van de twee partijen echter tot verschillende targets voor geldgroei (ϑ) en output groei (σ). Binnen de verliesfunctie van de respectievelijke partijen, mag de doelstelling voor de geldgroei na verloop van tijd aangepast worden om bijvoorbeeld veranderingen in de omloopsnelheid te compenseren. Er wordt verondersteld dat de bevolking de twee bovenstaande verliesfuncties kent. De economie wordt als volgt omschreven:

² Alesina veronderstelt dat de overheid de centrale bank kan beïnvloeden op twee manieren. O.a. Weintraub (1978) en Stein (1985) hebben aangetoond dat directe politieke druk een effectief kanaal vormt voor beïnvloeding. Tabellini en La Via (1986), Allen (1986) en anderen voorzien informatie over indirecte controle via het afdwingen van een reactie van de centrale bank op door de overheid gecontroleerde/gestuurde variabelen als het overheidstekort.

$$y_t = \bar{y}(t) + \gamma(m_t - m_t^e) \quad (8)$$

De functie bevat de basis eigenschappen van een Lucas aanbodsfunctie waarin enkel onverwachte nominale schokken effect hebben op de reële variabelen. $\bar{y}(t)$ = de economische groei die in afwezigheid van monetaire schokken verwezenlijkt zou worden en m_t^e = rationele verwachting van m , gevormd in periode $t-1$ en gebaseerd op de toen beschikbare informatie. Indien $\sigma < \bar{y}_t$, $\tilde{b} > 0$ en $\tilde{d} > 0$, worden beide partijen geconfronteerd met een dynamische inconsistentie (Kydland en Prescott, 1978; Barro en Gordon, 1983). Als de doelstelling voor output groei (σ), hoger ligt dan de gerealiseerde output groei ($\bar{y}(t)$), wordt de beleidsmaker gemotiveerd om een verrassingsbeleid te voeren om op die manier de doelstelling te benaderen. Indien men in de drie bovenstaande functies substitueert en vereenvoudigt, verkrijgt men:

$$Z_L = \sum_{t=0}^{\infty} q^t \left[\frac{a}{2} (m_t - \theta(t))^2 + \frac{b}{2} (m_t - m_t^e k(t))^2 \right] \quad (9)$$

$$Z_R = \sum_{t=0}^{\infty} q^t \left[\frac{c}{2} (m_t - \theta(t))^2 + \frac{d}{2} (m_t - m_t^e k(t))^2 \right] \quad (10)$$

waarbij $b = \tilde{b}\gamma^2$, $d = \tilde{d}\gamma^2$ en $k(t) = \frac{(\sigma - \bar{y}_t)}{\gamma}$

$k(t)$ stelt het verschil tussen de doelstelling output groei en de gerealiseerde output groei voor. Het probleem van dynamische inconsistentie wordt zichtbaar indien men de optimale ex ante en ex post beleidskeuzes met elkaar vergelijkt. We beschouwen partij L die optreedt als sociale planner. Indien de partij een bindende afspraak met de andere partij (R) zou willen maken, zou partij L ex ante de regel $m_t = \vartheta(t)$ verkiezen. Deze beleidsregel komt tot stand door verliesfunctie (6) te minimaliseren en rationele verwachtingen van de kiezers ($m_t = m_t^e$) ex ante in acht te nemen. Bindende afspraken zijn echter niet vanzelfsprekend. De beleidsmaker kan immers zowel zijn gedachte als de wet veranderen. Het tijdsconsistente geldgroei tempo kan gevonden worden door (6) opnieuw te minimaliseren en de verwachtingen als gegeven te beschouwen:

$$m_t = \frac{a}{a+b} \theta(t) + \frac{b}{a+b} (m_t^e + k(t)) \quad (11)$$

Het kiezerspubliek wordt geacht de verliesfunctie van de beleidsmaker te kennen. Indien in (11) de rationele verwachtingen ingevuld worden, bekomt men:

$$m_t^e = m_t = \theta(t) + \frac{b}{a} k(t) \quad (12)$$

De term $\frac{b}{a}k(t)$ in vergelijking (12) is een inflatiegedreven vertekening die door het gebrek aan een bindende afspraak in de economie verwezenlijkt wordt. Deze vertekening wordt herleid tot 0 indien (i) $b=0$, wat wil zeggen dat de beleidsmaker geen belang hecht aan de output doelstelling of (ii) indien $k(t)=0$ (anders gezegd, $\bar{y}(t) = \sigma$), wat inhoudt dat de output doelstelling en de werkelijk gerealiseerde output identiek zijn, zonder dat de beleidsmaker moet ingrijpen. Merk op dat het (tijdsinconsistente) niveau van geldgroei geen invloed heeft op de output groei. De output groeit op het tempo dat door de economie wordt bepaald, omdat de geldgroei tijdig wordt voorzien.

Er wordt verondersteld dat er elke twee periodes verkiezingen plaats vinden. De verkiezingen worden telkens gehouden aan het begin van een periode. De interactie tussen de twee partijen L en R verloopt als volgt. Na de verkiezingen in het begin van periode t , kiest de verkozen partij zijn beleid voor de periode t . Indien L wint, zou dit beleid m_t^L betekenen en indien R wint, zou het beleid m_t^R zijn. Kiezers kennen de te minimaliseren verliesfuncties (9) en (10) van de partijen en zijn dus rationeel en geïnformeerd wat betreft de politieke doelstellingen van elke partij. Elke kiezer vormt verwachtingen van het beleid van de twee partijen indien ze verkozen zouden worden en kiest vervolgens in functie van zijn eigen nut. De rationele kiezer kiest uiteraard voor de partij die voor hem het hoogste verwachte nut oplevert. Het kiespubliek kent de doelstelling van de partijen en weet dus perfect welk beleid de respectievelijke partijen zouden voeren indien verkozen. Niettemin, blijft de verkiezingsuitkomst onzeker zolang er onzekerheid heerst over de verdeling van de kiezersvoorkeur. De kans dat partij L wint, is P en de kans dat R wint, wordt omschreven als $1-P$. De auteurs van het model verwachten dat het kiespubliek de kansverdeling kent, bijvoorbeeld door verkiezingspeilingen. Men kan P aanzien als een exogene parameter die gebaseerd is op kiezersvoorkeur. Alesina en Sachs (1988) benadrukken hiernaast dat P geen functie is van huidig en verleden beleid. De kiezers hebben deze informatie niet nodig om verwachtingen over het toekomstige beleid te vormen. Men kan zich perfect baseren op de preferenties van de partijen, die in vergelijkingen (6) en (7) worden omschreven en op de structuur van de economie, die in vergelijking (8) afgebakend wordt. Indien partij L verkozen wordt, zal het zijn verliesfunctie (9) minimaliseren. De eerste orde voorwaarde ziet eruit als volgt:

$$m_t^L = (1 - g)\theta(t) + g(m_t^e + k(t)) \quad (13)$$

met $g = \frac{b}{a+b}$. Indien partij R wordt verkozen, zal het ook zijn doelfunctie (10) minimaliseren. De eerste orde voorwaarde voor R ziet eruit als volgt:

$$m_t^R = (1 - h)\theta(t) + h(m_t^e + k(t)) \quad (14)$$

met $h = \frac{d}{c+d}$. Aangezien de kiezers zowel de kans dat L of R wint, respectievelijk P of 1-P, kennen en de beleidsdoelstellingen van de partijen weten, kunnen zij het volgende berekenen:

$$m_t^e = Pm_t^L + (1 - p)m_t^R \quad \text{Indien } t \text{ een verkiezingsjaar is} \quad (15a)$$

$$m_{t+1}^e = m_{t+1}^L \quad \text{Indien L wordt verkozen in periode } t \quad (15b)$$

$$m_{t+1}^e = m_{t+1}^R \quad \text{Indien R wordt verkozen in periode } t \quad (15c)$$

Hieruit kan men afleiden dat er enkel onzekerheid heerst in de eerste periode van de regeringstermijn (15a). In meerdere landen duidt één periode uit het model, twee jaar aan. Een regeringstermijn van twee periodes, wijst dus op een termijn van vier jaar. De assumptie dat twee periodes in het model bestaan waarbij één periode op twee jaar duidt, stemt overeen met micro-economische structuren. Bijvoorbeeld arbeidscontracten worden meestal om de twee jaar hernieuwd (Taylor, 1980).

Zowel $\bar{y}(t)$ als $\theta(t)$ worden als een lineaire functie voorgesteld.

$$\theta(t) = \bar{m} + \phi t \quad (16)$$

$$\bar{m} \geq 0; \phi \geq 0 \quad (17)$$

$$\bar{y}(t) = \bar{y} - \tilde{\beta} t \quad (18)$$

$$\bar{y} \geq 0; \tilde{\beta} \geq 0 \quad (19)$$

Zowel \tilde{b} en σ worden verwacht positief te zijn. Het model kan opgelost worden door (15), (16), (17), (18) en (19) in (13) en (14) te substitueren. Men verkrijgt vervolgens de geldgroei vergelijkingen voor beide partijen en periodes. Via (8) kan men de outputgroei berekenen. Het bekomen stelsel van vergelijkingen ziet eruit als volgt:

$$y_t^{L1} = \bar{y} + \gamma(1 - P) \frac{(g-h)\bar{k}}{1-Pg-(1-P)h} + \gamma \frac{(g-1)\beta t}{1-Pg-(1-P)h} \quad (20)$$

$$y_t^{R1} = \bar{y} + \gamma P \frac{(h-g)\bar{k}}{1-Pg-(1-P)h} + \gamma \frac{(h-1)\beta t}{1-Pg-(1-P)h} \quad (21)$$

$$y_t^{L2} = \bar{y} - \gamma\beta t \quad (22)$$

$$y_t^{R2} = \bar{y} - \gamma\beta t \quad (23)$$

$$m_t^{L1} = \bar{m} + \phi t + \frac{g\bar{k}}{1-Pg-(1-P)h} + \frac{g\beta t}{1-Pg-(1-P)h} \quad (24)$$

$$m_t^{R1} = \bar{m} + \phi t + \frac{h\bar{k}}{1-Pg-(1-P)h} + \gamma \frac{h\beta t}{1-Pg-(1-P)h} \quad (25)$$

$$m_t^{L2} = \bar{m} + \phi t + \frac{g\bar{k}}{1-g} + \frac{g\beta t}{1-g} \quad (26)$$

$$m_t^{R2} = \bar{m} + \phi t + \frac{h\bar{k}}{1-h} + \frac{h\beta t}{1-h} \quad (27)$$

$$\bar{k} \equiv \frac{(\sigma - \bar{y})}{\gamma}; \quad \beta \equiv \frac{\tilde{\beta}}{\gamma} \quad (28)$$

De superscripts bij R en L verwijzen naar de eerste of de tweede periode in de verkiezingscyclus.

Bovenstaande vergelijkingen hebben verschillende empirische implicaties. Ten eerste verhullen vergelijking (22) en (23) dat er in de tweede periode van beide administraties geen beleidsverrassingen zullen zijn. De output groeit dus in de tweede periode tegen een tempo dat door de economie werd bepaald, zonder enige beleidsinterventie, $\bar{y} - \tilde{\beta}t$.

Ten tweede kan men concluderen dat, indien het gewicht dat aan de outputdoelstelling wordt gegeven, hoger is voor partij L dan voor partij R ($g > h$), men in de eerste helft van een regering met R een recessie kan verwachten. Omgekeerd geldt ook dat men in de eerste helft van een regering met L een expansie kan verwachten. Vergelijkingen (20) en (21) geven ons de mogelijkheid dit besluit te trekken. Hoe groter het verschil in de outputdoelstelling (g, h) van R en L, hoe groter de afwijking van de output groei ten opzichte van de trend. Merk op dat R niet vrijwillig een recessie veroorzaakt, maar hiertoe genoodzaakt is doordat de inflatieverwachtingen hoog gehouden werden door partij L. Omgekeerd kan L dus een expansie genereren doordat de inflatieverwachtingen door partij R laag gehouden werden. Men kan dus stellen dat hoe verrassender een electorale uitkomst is, hoe groter de afwijking tussen de verwachte geldgroei en de reële geldgroei zal zijn. Vervolgens kan er ten derde uit vergelijkingen (24) tot en met (28) vastgesteld worden dat het tijdsconsistente geldgroei tempo hoger ligt voor partij L dan voor partij R in zowel periode één als periode twee.

Ten vierde, meer specifiek, indien $g > h > 0$ ten tijde van een regering met partij L, zal het geldgroei tempo meer afwijken van de trend in de tweede periode dan in de eerste periode. Het omgekeerde geldt opnieuw voor een regering met partij R. Wanneer $h = 0$, zullen er geen afwijkingen van het geldgroei tempo opgetekend kunnen worden, niet in de eerste periode en ook niet in de tweede periode. Partij R wordt niet geconfronteerd met dynamische inconsistentie in het monetaire beleid, want $m_t^R = \theta(t)$, het beleid dat wordt gevolgd, is tijdsconsistent.

De assumpties die Alesina en Sachs (1988) in hun model maken, zorgen ervoor dat het onmogelijk lijkt voor de twee partijen om electorale cycli à la Nordhaus (cf. infra) te creëren. Rationele en

geïnformeerde kiezers zouden zich immers nooit laten misleiden door een economische expansie net voor de verkiezingen. Ook in termen van het model van Rogoff en Sibert (1988) (cf. infra) kunnen de kiezers geen voordeel nemen uit de extra informatie, omdat ze verondersteld worden perfecte kennis te hebben over de staat van de economie. Bovenstaande formulering impliceert dus volgens de auteurs dat de partijen bijna in een ideologische cyclus gedwongen worden.

1.1.4 Zwakheden in het model

De ideologische theorie is echter niet perfect. Een aantal zwakheden kwamen in het verleden naar de oppervlakte. Ten eerste kunnen electorale motieven de zuivere ideologische cycli verstoren. Zeker in periodes waarin de overheid over weinig populariteit beschikt, zal men gemakkelijk tot opportunistische maatregelen en beslissingen verleid worden. Herverkiezing blijft immers ook een prioriteit

Het theorema van de mediaankiezer leidt tot minder uitgesproken ideologische verschillen tussen partijen (Tufte, 1978). Het theorema impliceert dat zowel rechtse als linkse partijen hun verkiezingsprogramma zo dicht mogelijk bij het centrum zullen positioneren om op die manier zoveel mogelijk kiezers aan hun kant te krijgen. Een regimewisseling zal in dit geval minder verandering van beleid met zich meebrengen (Alesina, 1986). De ideologische conjunctuurcycli zullen daardoor vervagen. Dit theorema houdt echter alleen maar stand in een tweepartijen systeem.

Hiernaast wordt de effectiviteit van het macro-economische beleid overschat. In een open economie zoals we die vandaag kennen, wordt de macro-economie eerder lichtelijk beïnvloed dan wel gestuurd door de overheid. Hiernaast is er een legio van andere factoren die invloed hebben op onze economie (Tufte, 1978). Ter volledigheid wordt nog eens gewezen op het feit dat de centrale banken onafhankelijkheid genieten en bijgevolg de overheid geen invloed uitoefent op het monetaire beleid.

De hypothese van rationele inflatieverwachtingen komt niet aan bod in Hibbs' verklaring voor ideologische conjunctuurcycli. Impliciet veronderstelt hij dat de werkloosheid systematisch van de natuurlijke werkloosheidsgraad kan afwijken. Dit is echter niet het geval. Alesina en Sachs (1988) nemen de rationele verwachtingen echter wel in acht. Zij erkennen dat er geen systematische afwijkingen in werkloosheid mogelijk zijn. De rationele verwachtingen van kiezers in combinatie met de onzekerheid over de verkiezingsuitslag, zorgen ervoor dat het gevoerde beleid in de eerste periode van de legislatuur verschillend is dan het verwachte beleid. In de tweede periode van de legislatuur is er echter geen onzekerheid meer en valt het verwachte beleid samen met het werkelijk gevoerde beleid.

Het argument dat nominale loon contracten in discrete intervallen getekend worden, past mooi in Alesina en Sachs's model. De verrassingsinflatie die op die manier tussen de twee contractmomenten ontstaat, kan reële effecten veroorzaken indien de economische agenten zich rationeel gedragen. Hiernaast impliceert Alesina ook dat arbeidscontracten op de vooravond van een verkiezing getekend worden, waardoor de contracten getekend worden op basis van verwachtingen, en niet op basis van informatie die een korte periode later beschikbaar is. Rogoff en Sibert (1988) wijzen er dan ook op dat, hoewel de uitkomst van verkiezingen inderdaad onzeker is, de datum van verkiezing wel gekend is. De onzekerheid ten tijde van de hernieuwing van de contracten kan dus gemakkelijk geëlimineerd worden door deze gebeurtenis tot direct na de verkiezingen uit te stellen. Garfinkel en Glazer (1994) kunnen in de Verenigde Staten een trend tot uitstellen van de hernieuwing van contracten vaststellen.

1.1.5 Empirisch bewijs

De ideologische cyclus is veel minder dan de opportunistische cyclus onderworpen aan empirische toetsing. Het bestaan van ideologische cycli wordt algemeen aangenomen, waardoor de detectie ervan minder interessant wordt. De manier waarop ideologische cycli tot uiting komen, blijft echter wel onderwerp van discussie.

Onderzoekers hebben op twee manieren het bestaan van ideologische conjunctuurcycli proberen bloot te leggen. Nadat Hibbs (1977) deze cycli voor het eerst onder de aandacht bracht in het kader van inkomensverdeling, ging men enerzijds op zoek naar de macro-economische instrumenten die de overheid inzet en een effect hebben op inkomensverdeling. De effecten zijn echter moeilijk te isoleren. Hibbs vond in zijn studie in 1987, op basis van Amerikaanse gegevens, bewijs van het ideologische effect op werkloosheid: indien de werkloosheid stijgt, daalt het inkomensaandeel van de twee armste kwantielen en stijgt het inkomensaandeel van de twee rijkste kwantielen. Hoewel de effecten significant zijn, is het herverdelende effect ervan niet groot. Het herverdelingseffect van inflatie, is minder scherp omlijnd. Het effect kan immers via meerdere kanalen tot uiting komen. Na onderzoek van deze verschillende kanalen, kon Hibbs toch besluiten dat indien er een herverdelingseffect plaatsvindt, deze van de rijken naar de armen zou zijn. Friedlaender (1973) en Havrileski et al. (1975) had het bestaan van ideologische cycli in de Verenigde Staten eerder al bevestigd. Minford (1985) herhaalde Hibbs's studie voor het Verenigd Koninkrijk en kon tot dezelfde besluiten komen.

Anderzijds werd Alesina en Sachs's model (1988) als basis voor empirisch onderzoek gebruikt. Zoals eerder vermeld, is het ideologische effect hierbij slechts van voorbijgaande aard. Alesina vindt in 1988 bewijs voor zijn model in de Verenigde Staten en Faust en Irons kunnen dit een tiental jaar later, in 1999, opnieuw bevestigen. Beide auteurs maakten gebruik van econometrische technieken om de aanwezigheid van ideologische cycli te detecteren. Alesina, Roubini en Cohen (1997) kunnen ook voor de periode 1949-1993 het bestaan van ideologische cycli in de Verenigde Staten bevestigen. Verder zijn er nog verschillende studies die ideologische effecten in Amerikaanse data observeren: Paldam (1991), Alesina en Rosenthal (1995), Cohen (1993).

Sheffrin (1989) moet daarentegen besluiten dat uit zijn studie blijkt dat het bewijs voor ideologische cycli niet overtuigend is. Zowel voor de Verenigde Staten als voor andere landen.

1.2 Opportunistische conjunctuurecycli

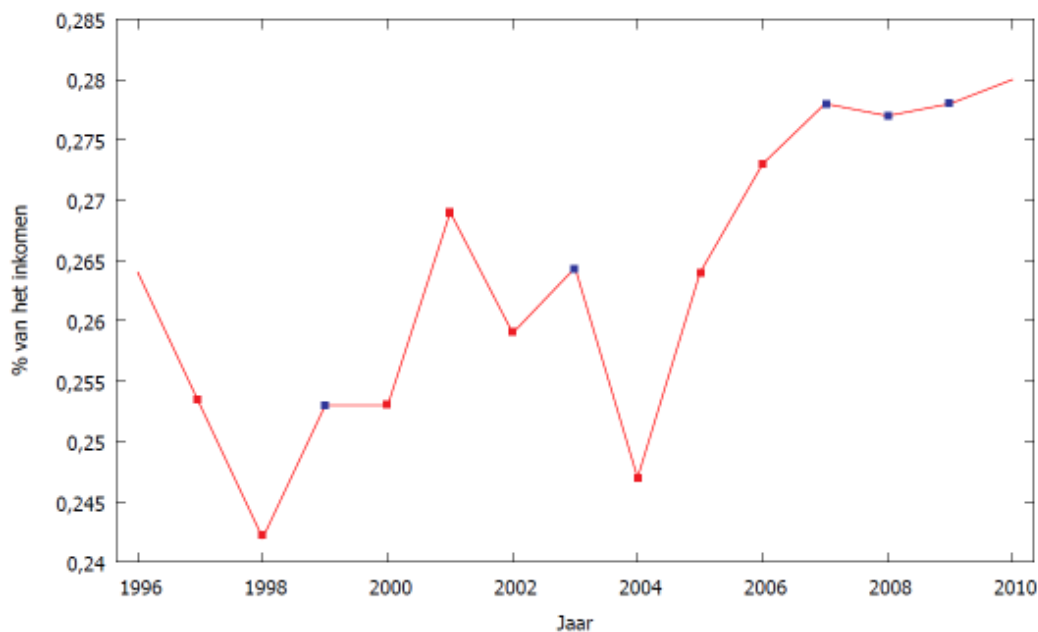
In modern stabilisatiebeleid, stelt men dat macro-economische fluctuaties het gevolg zijn van instabiel marktgedrag. Men impliceert dus dat instabiliteit van binnen het economische systeem zelf komt. Dit blijkt echter niet altijd het geval. Sommige macro-economische fluctuaties zijn het gevolg van routineuze cycli in het politieke systeem. Zelfs in die mate dat men verwacht electorale ritmes terug te kunnen vinden in de nationale economische prestaties van een regering (Tufte, 1978). De overheid beschikt namelijk over verschillende instrumenten die op korte termijn een rechtstreekse positieve invloed uitoefenen op de economische omstandigheden. Denk bijvoorbeeld aan een verhoging van de transfers of het uitstellen van de inning van belastingen. Hiermee kan men het beschikbaar inkomen van de bevolking op korte termijn, voor een korte periode optrekken en dus gunstige economische omstandigheden creëren. Een consumptiestimulerend beleid is onderworpen aan meer vertraging en onzekerheid, maar heeft zijn effectiviteit in het verleden ook al bewezen.

Twee types electorale cycli worden onderscheiden. Enerzijds bestaat er een twee jaar durende cyclus waarin de beschikbaar inkomens van de bevolking worden afgeremd en gestimuleerd. Anderzijds stelt men vier jaarlijkse cycli vast (Tufte, 1978). Hierbij bestrijdt men in de eerste (twee jaar durende) periode de inflatie, waardoor men in de tweede (twee jaar durende) periode in staat is om een expansief beleid te voeren en de economie dus te stimuleren. Hierdoor creëert men welvaart en lage werkloosheid ten tijde van verkiezingen.

Verkiezingsjaar-politiek in de zin van twee periodes durende cycli, is meestal geen kwestie van geraffineerd macro-economisch beleid. De heersende politici schenken veel aandacht aan

economische gebeurtenissen kort voor de verkiezingsdatum, zodat mogelijke economische tegenvallers snel kunnen worden opgevangen of eventueel gecamoufleerd kunnen worden tot na de verkiezingen. Het (waargenomen) beschikbare inkomen wordt nauw in de gaten gehouden, en neemt tegen de verkiezingsdatum (tijdelijk) toe door middel van verhoogde transfers, verlaagde belastingen, het uitstellen van inning van belastingen, verschuivingen van uitbetalingen en dergelijke. Wetten moeten hiervoor worden goedgekeurd en men moet ruimte in de begroting vinden voor extra uitgaven, hoofdzakelijk administratieve problemen. Deze vorm van overheidsbeleid nastreven, vergt dus weinig specifieke kennis, management capaciteit of ervaring in economische planning. Economisch beleid in verkiezingsjaren is dan dus hoofdzakelijk een kwestie van politiek, administratieve verschuivingen en bureaucratie (Tuftes, 1978). In vele omstandigheden geeft men de voorkeur aan het doorvoeren van transfer verhogingen ter aanwakking van de economie. Enerzijds omwille van de betrouwbare link tussen instrument en doel, de effectiviteit en korte termijn gunstige effecten. En anderzijds omdat men via transfers in staat is om voordeel te bieden aan specifieke groepen binnen de maatschappij. De regering kan dan extra benadrukken wat men specifiek voor een bepaalde groep heeft verwezenlijkt. Dit versterkt het effect.

Figuur 4 geeft het verloop van het percentage inkomen uit sociale uitkeringen binnen het beschikbaar inkomen weer tussen de periode 1996 en 2011. De rode punten zijn de vijf verkiezingsjaren. Er vinden verkiezingen plaats in respectievelijk 1999, 2003, 2007, 2008 en 2009. De laatste twee verkiezingsjaren ('08 en '09) kan men best buiten beschouwing laten. Deze verkiezingen vonden immers plaats in uitzonderlijke omstandigheden en volgden kort op elkaar, waardoor er weinig tijd was om een duidelijk economisch beleid uit te stippelen in functie van de nabije verkiezingen. Bovendien vond er in deze periode een uitzonderlijk zware economische inzinking en een Europese crisis plaats. Deze crisis heeft waarschijnlijk de beschikbare inkomens en het overheidsaandeel hierin, beïnvloed. In de overige verkiezingsjaren ('99, '03, '07) komt het verwachte patroon terug. In elke periode vóór een verkiezingsmoment, stijgt het percentage sociale uitkeringen binnen het beschikbaar inkomen, wat wil zeggen dat de transfers in deze periodes inderdaad werden opgetrokken. Een maatregel die perfect in het kader van electorale cycli past. In 1995 waren er ook verkiezingen. Hoewel de data niet beschikbaar zijn, kan men toch verwachten dat bovenstaande trend zich ook in dit verkiezingsjaar voor deed. In '96, '97 en '98 daalde het percentage sociale uitkeringen binnen het beschikbaar inkomen drie jaar achter elkaar. Dit doet vermoeden dat er zich kort voorheen een stijging heeft voorgedaan. In 1995, het jaar voordien, vonden er inderdaad verkiezingen plaats.

Bron: FOD Economie

Figuur 4: Percentage inkomen van een gezin uit sociale uitkeringen

Het beleid rond een vierjarige electorale cyclus vraagt wel veel ervaring met macro-economische planning en beleid. Het verband tussen instrument en doel is niet altijd even betrouwbaar, efficiënt of effectief. Bovendien is deze cyclus erg gevoelig voor de heersende economische omstandigheden. Hierdoor worden de gewenste resultaten niet altijd bereikt. De regering heeft bovendien ook niet alle instrumenten ter beschikking. Het monetair beleid wordt in de meeste landen bijvoorbeeld door de (onafhankelijke) centrale bank gevoerd en regeringen binnen Europa moeten verantwoording afleggen ten opzichte van de Europese Unie. Hiernaast is deze opportunistische cyclus waarbij er in de eerste periode hoge werkloosheid en lage inflatie optreedt en in de tweede periode hoge inflatie en lage werkloosheid wordt geambieerd, ideologisch getint. Een linkse regering zal namelijk hetzelfde beleid voeren. Met welke intentie, een ideologische of opportunistische, de regering haar beleid dus voert, zou dus steeds onderwerp van discussie kunnen zijn.

Opportunistische cycli zijn dus de bewijzen of gevolgen van de opwekking van een (kunstmatige) opleving van de economie net vóór een verkiezing door de heersende politici. Kortzichtige kiezers zullen de heersende partij hiervoor belonen zonder te beseffen dat er achteraf compenserende maatregelen genomen zullen moeten worden (Alesina, 1989).

1.2.1 Het model

Het model omtrent politieke conjunctuurcycli van Nordhaus (1975), is het eerste in zijn soort. Dit is het eerste model dat enkel de opportunistische motieven van de beleidsmakers in de besluitvorming

in overweging neemt. Alle politici willen hun kans op herverkiezing volgens Nordhaus maximaliseren, waardoor politici gelijkaardige beleidsmaatregelen zullen treffen. De twee belangrijkste voorspellingen van het model zijn (i) dat de heersende partij in de eerste helft van zijn ambtstermijn een anti-inflatie beleid zal voeren om de economie te kunnen stimuleren in de aanloop van de verkiezingen en (ii) dat het politieke systeem een korte tijdshorizon heeft, waardoor men naar een hoog-inflatie evenwicht zal schuiven (Nordhaus, 1989).

Nordhaus' model hangt af van een aantal belangrijke assumpties. Ten eerste gaat Nordhaus ervan uit dat de afruil die de Phillipscurve weerspiegelt, exploiteerbaar is. Hiermee wordt bedoeld dat men elke combinatie van werkloosheidspercentage en inflatiepercentage op de Phillipscurve kan kiezen, mits inachtnaam van de bestaande afruil. Nordhaus (1975) erkent echter wel dat de korte termijn Phillipscurve vlakker is dan de lange termijn Phillipscurve, wat wil zeggen dat de inflatiekost voor een verlaging van het werkloosheidspercentage op korte termijn minder groot zal zijn dan op lange termijn. Hiervoor wijst hij twee mogelijke oorzaken aan. Enerzijds zit er een zekere vertraging op de interactie tussen werkloosheid en inflatie. Anderzijds bestaat er een terugkoppelingsrelatie van prijzen naar lonen, maar die wordt ook enkel op lange termijn waargenomen. Figuur 1 in de bijlage toont de lange termijn Phillipscurve en de korte termijn Phillipscurve. Ten tweede veronderstelt Nordhaus (1975) dat het nut van de kiezers daalt indien de niveaus van inflatie en werkloosheid stijgen. Dit is intuïtief. Ten derde wordt verondersteld dat kiezers kortzichtig en achteruit-kijkend zijn. Hoewel kiezers worden verondersteld rationele preferenties te hebben, zouden zij niet in staat zijn de macro-economische afruil te begrijpen. Nordhaus volgt de –volgens hem– geloofwaardigere benadering dat individuen verwachtingen creëren op basis van gemiddeld gezien, *normaal* gedrag van politieke partijen. De perceptie van *normaal* gedrag wordt gevormd op basis van gedrag uit het verleden:

$$\hat{z}_t = \delta z_{t-1} + (1 - \delta)\hat{z}_{t-1} \quad (29)$$

De kiezers zullen het gedrag van de heersende partij (z_t) vergelijken met hun persoonlijke perceptie van *normaal* gedrag (\hat{z}_t), en op basis hiervan hun stem uitbrengen. De geordende preferenties van individu i worden voorgesteld in een (echte-waarde) nutsfunctie $U^i = U_i(z)$. U^i kent een quasi-concaaf verloop en is geïndexeerd zodat U^i een positieve en stijgende functie is van z . Stemgedrag kan dan omschreven worden als volgt:

$$V_t^i = X^i(z_t, \hat{z}_t) = \begin{cases} 1 & \text{als } U^i(z_t)/U^i(\hat{z}_t) > 1 \\ 0 & \text{als } U^i(z_t)/U^i(\hat{z}_t) = 1 \\ -1 & \text{als } U^i(z_t)/U^i(\hat{z}_t) < 1 \end{cases} \quad (30)$$

Een stem voor de heersende partij registreert dus als +1 en een stem voor de oppositie als -1. De geaggregeerde stemfunctie ziet eruit als volgt:

$$V_t = V(z_t, \hat{z}_t) = \sum_{i=1}^n V_t^i = \sum_{i=1}^n X^i(z_t, \hat{z}_t) \quad (31)$$

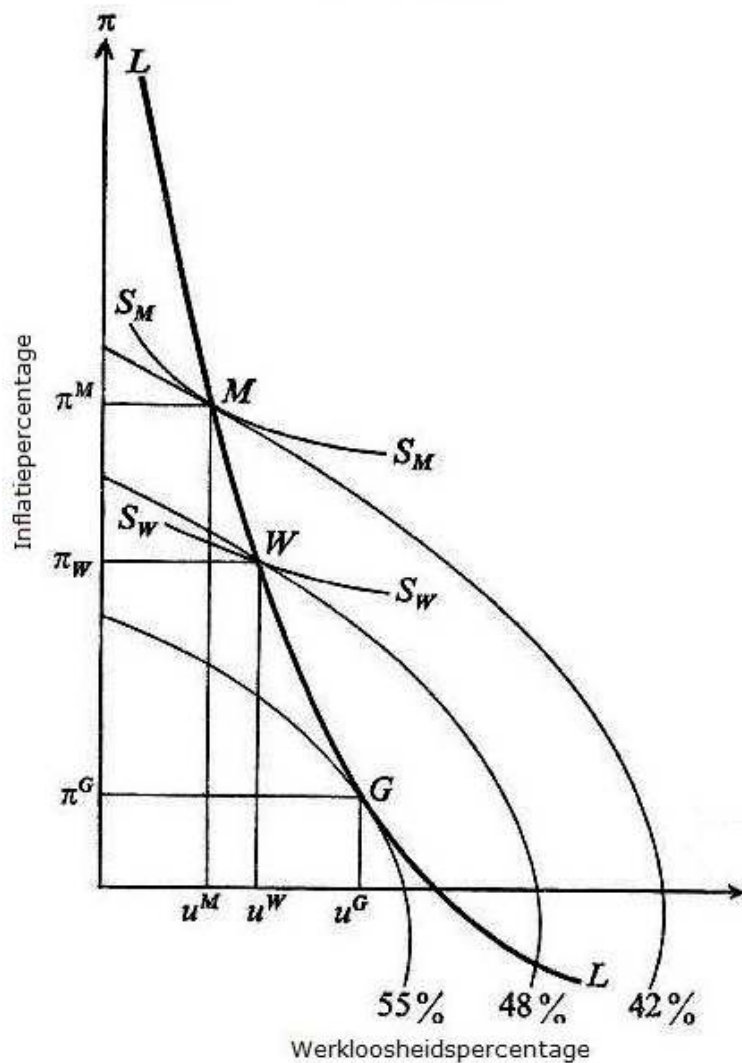
Wanneer de functie positief is, wint de heersende partij. Als ze negatief is, wint de oppositie en indien ze precies 0 is, doet er zich een gelijkspel voor.

Het is duidelijk dat de regerende partij het economisch beleid tijdens zijn ambtstermijn zo kiest dat de geaggregeerde stemfunctie van de eerstvolgende verkiezingen wordt gemaximaliseerd. Figuur 2 in de bijlage geeft de contouren van verschillende geaggregeerde stemfuncties weer. Elke lijn weerspiegelt een percentage stemmen voor de heersende partij (als gevolg van het gekozen beleid). Het model gebruikt de geaggregeerde stemfunctie als benadering voor de sociale welvaartsfunctie. De verdisconteerde waarde van deze geaggregeerde stemfunctie ziet eruit als volgt:

$$W = \int_0^{\infty} g(u_t, \pi_t) e^{-\rho t} dt \quad (32)$$

Met discontovoet ρ . Indien men de lange termijn Phillipscurve en de geaggregeerde stemfunctie samen in een grafiek voorstelt, bekomt men figuur 5.

In punt G op de grafiek raakt de lange termijn Phillipscurve een geaggregeerde stemfunctie. Deze specifieke oplossing is indifferent tussen het nut van huidige en toekomstige generaties. De discontovoet (ρ) is in dit geval dus 0. Het beleid om in dit specifieke punt terecht te komen, noemt men het 'gouden-regel' beleid. Indien beleidsmakers een hoge discontovoet zouden hanteren (met maximum $\rho=1$), bekomt men een kortzichtig beleid dat geen rekening houdt met toekomstige generaties. Punt M op de grafiek weerspiegelt deze situatie. De korte termijn Phillipscurve en een geaggregeerde stemfunctie raken elkaar linksboven, wat impliceert dat deze korte termijn afruil een hoge inflatie en lage werkloosheid inhoudt. Het optimale beleid ligt tussen deze twee extrema. Bijvoorbeeld in punt W.

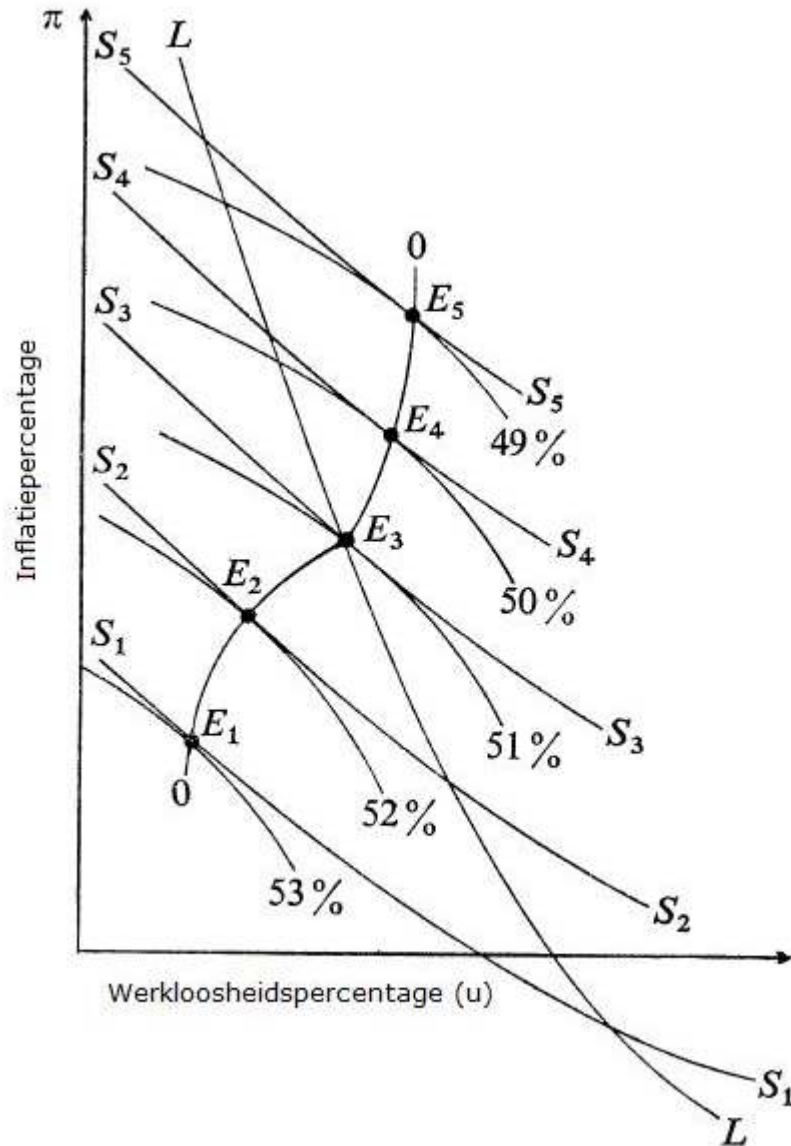
Bron: Nordhaus (1975)

Figuur 5: Lange termijn beleid

De lange termijn keuzes in een democratisch systeem (met twee partijen) leiden tot het punt M in bovenstaande grafiek. Dit wordt duidelijk als er in een nieuwe figuur de politieke structuur (iso-stem contouren) en economische structuur (korte termijn Phillipscurves) op elkaar gelegd wordt. Indien dit voor elke korte termijn Phillipscurve herhaald wordt, bekommen we een lijn (OO) in figuur 6, die de verkiezingsuitslagen weerspiegelt.

De dynamiek van het systeem leidt tot een stabiel evenwicht in punt (E_3), waarin het korte termijn evenwicht de lange termijn Phillipscurve snijdt. Indien een korte termijn Phillipscurve linksonder (E_1) ten opzichte van (E_3) wordt gekozen door de regering, zal de heersende partij volgende verkiezingen in minder goede economische omstandigheden verkeren. De korte termijn Phillipscurve zal immers onvermijdelijk naar boven schuiven, richting evenwicht. Overeenkomstig zal het verkiezen van een

punt (E_5) rechtsboven ten opzichte van het lange termijn evenwicht (E_3), leiden tot betere economische omstandigheden tijdens de volgende verkiezingen, omdat de Phillipscurve in dit geval naar beneden zal schuiven.

Bron: Nordhaus (1975)

Figuur 6: Korte termijn verkiezingsuitkomst

Het democratische evenwicht uit figuur 6 valt samen met het punt M in figuur 5. Dit wil zeggen dat het democratische evenwicht een korte termijn horizon heeft, en dus op korte termijn hoge inflatie en lage werkloosheid nastreeft. Een eerste belangrijke conclusie van het model. Dit resultaat houdt echter geen stand indien aan twee voorwaarden niet is voldaan. Ten eerste mag de kiezer geen 'irrationele' afkeer ten opzichte van inflatie hebben. Ten tweede zou men een vertekende geaggregeerde stemfunctie verkrijgen richting een te hoog werkloosheidspercentage, indien de

inkomensverdeling te ongelijk is en indien lage werkloosheidspercentages het inkomen naar arme families herverdelen.

Tot nu toe heeft men kunnen besluiten dat het democratische optimum zich in een evenwicht met hoge inflatie en lage werkloosheid bevindt. In het volgende deel wordt het mogelijke bestaan van politiek opgewekte cycli onderzocht. We beschouwen een regeertermijn niet langer als een homogene periode. Er worden twee extra assumpties gemaakt. Ten eerste wordt er een realistischer model gebruikt voor de economische afruil tijdens een regeertermijn:

$$\pi_t = f(u_t) + \lambda(v_t) \quad (33)$$

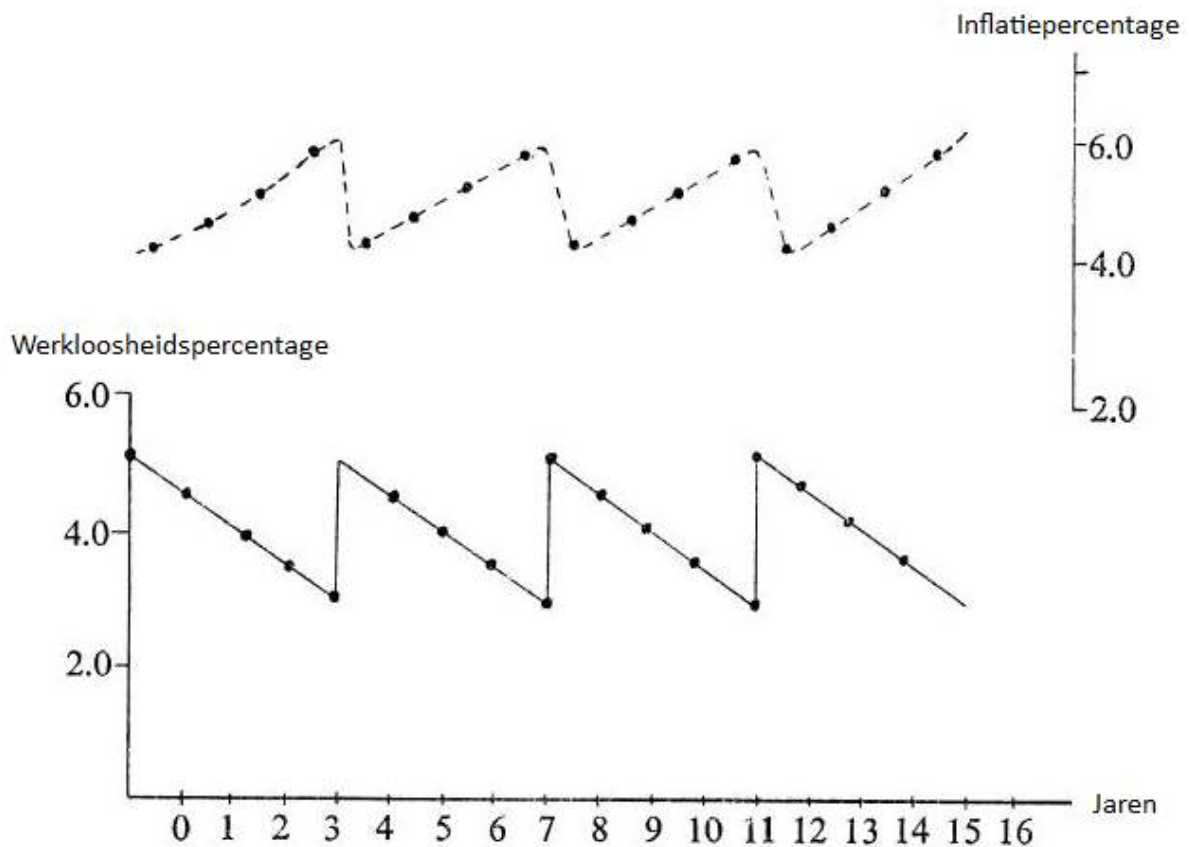
$$\dot{v}_t = \gamma(\pi_t - v_t) \quad (34)$$

Waarbij π_t de inflatie voorstelt, u_t het werkloosheidspercentage weerspiegelt en v_t de verwachte inflatie weergeeft. Ten tweede introduceert men de assumptie dat kiezers een aftakelend geheugen hebben wat betreft gebeurtenissen uit het verleden:

$$V_0 = \int_0^\theta g(u_t, \pi_t) e^{\mu t} \quad (35)$$

Waarin θ de lengte van een regeertermijn voorstelt en μ gelijk is aan de graad van aftakeling van het geheugen van de kiezers. μ uit vergelijking (35) en ρ uit vergelijking (32) kennen een gelijkaardig functioneel verloop, behalve dan dat μ eerder achteruitkijkend is in plaats van toekomstgericht. Het optimale politieke programma van de heersende partij, is het programma dat de stemfunctie maximaliseert met als nevenvoorwaarden (33) en (34). De grafiek van deze functie met parameterwaardes die bij benadering overeenkomen met die van de VS, wordt afgebeeld in figuur 7.

De grafiek toont een zaagtand patroon voor zowel het inflatiepercentage als werkloosheidspercentage. De twee grootheden kennen echter wel een tegenovergesteld gezaagd patroon. De typische cyclus zal als volgt verlopen: direct na een verkiezing zal de winnaar een anti-inflatie beleid voeren met een hoger werkloosheidspercentage als gevolg. Net voor de verkiezingen, zal men deze werkloosheid bestrijden, zodat deze het laagst mogelijke niveau van werkloosheid bereikt op het verkiezingsmoment. Het feit dat men in de eerste periode een anti-inflatie beleid voert om in de tweede periode de economie te kunnen aanwakkeren, is de tweede belangrijke observatie van het model.

Bron: Nordhaus (1975)

Figuur 7: De electorale cyclus

Rogoff (1990) en Cukierman en Meltzer (1986) tonen aan dat het model nog steeds stand houdt indien er volledig rationele kiezers in beschouwing worden genomen. De extra voorwaarde hiervoor is echter dat de bevolking niet over volledige informatie beschikt. Deze 'rationele electorale conjunctuurcyclus theorie' past de assumptie van kortzichtigheid en naïviteit van de kiezer dus aan naar rationaliteit. Om de hypothese te bewijzen, wordt er verondersteld dat de overheid elke periode voor elk beleidsinstrument een bepaalde waarde kiest. Deze waarde heeft effect op de economie van deze periode en de volgende periode en hangt af van de competentie van de heersende regering. Hiernaast gelooft de bevolking dat de partij die economische omstandigheden het best kan voorspellen, in staat zal zijn om de hoogste sociale welvaart te creëren indien ze wordt herverkozen.

Informatie over dit vermogen om te voorspellen is echter niet beschikbaar voor de kiezers. Ook informatie over de toekomstig geselecteerde waardes van de beleidsinstrumenten of over toekomstige economische omstandigheden is niet beschikbaar. De enige informatie waarop de bevolking zich kan baseren, zijn de prestaties van de vorige regeertermijnen. Hierdoor is het voor de

heersende partij optimaal om de beleidsinstrumenten zo te kiezen, dat de periode net voor de verkiezingen de beste economische resultaten worden gerealiseerd. Zonder rekening te houden met de gevolgen in de periode erna. Dit noemt men 'de kost van de democratie'. Een rechtstreeks gevolg van het gebrek aan informatie van de kiezer, is dat de heersende partij beloond/afgestraft zal worden voor zaken die te wijten zijn aan de economische omstandigheden.

Hoewel de kiezers in dit model toekomstgericht zijn, baseren ze zich toch op de realisaties van de heersende partij uit de voorbije periode. Dit is dus niet –zoals Nordhaus veronderstelt– het gevolg van naïviteit en kortzichtigheid, maar voornamelijk het gevolg van gebrek aan voldoende informatie over de toekomst.

1.2.2 Zwakheden in het model

De zwakheden van het model zitten in assumpties die gemaakt worden. Het betreft namelijk redelijk strenge assumpties die niet in elke omstandigheid stand houden. De eerste en meest belangrijke assumptie die gemaakt wordt, is dat de Phillipscurve exploiteerbaar is. Helaas leert de theorie van de rationele inflatieverwachtingen ons dat er geen systematische afwijkingen van de feitelijke werkloosheid ten opzichte van de natuurlijke werkloosheid mogelijk zijn (Barro, 1976). Dit betekent dat één van de fundamenten van het model onderuit gehaald wordt.

Ten tweede vormt de veronderstelling dat kiezers achteruit-kijkend zijn en recente gebeurtenissen harder laten doorwegen in hun beslissing, een punt van kritiek (Nordhaus, 1975). Deze assumptie druist immers in tegen de hypothese van rationele verwachtingen. Rogoff (1990) en Cukierman en Meltzer (1986) zijn er in geslaagd om –onder bepaalde voorwaarden– de rationele verwachting hypothese te laten samengaan met het achteruit-kijkend gedrag van de kiezers.

Een derde wel erg restrictieve assumptie is dat de overheid via de beleidsinstrumenten een rechtstreekse en grote invloed heeft op grootheden binnen de economie. In realiteit heeft de overheid maar een beperkte invloed op het verloop van grootheden als werkloosheid en inflatie. Het zijn eerder exogene schokken die de economie in een bepaalde richting sturen dan wel expliciet het economische beleid van de overheid (Nordhaus, 1972). Bovendien wordt het monetair beleid omwille van geloofwaardigheidredenen van het budgettair beleid gescheiden, waardoor de monetaire instrumenten zelfs niet binnen de bevoegdheid van de overheid vallen.

Naast electorale motieven, spelen ook ideologische motieven een belangrijke rol in de beleidsstrategie. Zoals Alesina (1989) samenvat, streven politici er enerzijds naar om (her)verkozen

te worden en anderzijds om de politieke ambities van hun kiezerspubliek te realiseren. De ideologie van een partij gaat niet vanzelfsprekend samen met de economische gevolgen van een electorale cyclus.

Een laatste punt van kritiek zit in de veronderstelling dat het stemgedrag van de bevolking enkel en alleen beïnvloed wordt door de heersende economische situatie. Een waaier van andere factoren dragen immers bij tot de stembeslissing. Er wordt gedacht aan sociale afkomst, traditie, ideologie, charisma van bepaalde politici, ...

1.2.3 Empirisch bewijs

Uit het electorale cycli model, kan men een aantal empirische implicaties afleiden. Ten eerste wordt verwacht dat elke heersende overheid de korte termijn Phillipscurve zal gebruiken ter stimulans van de economie, net voor een verkiezingsmoment. Ten tweede verwacht men een stijging van het inflatiepercentage rond de verkiezingen (het gevolg van een expansieve politiek). Een derde rechtstreekse gevolg van opportunistische motieven dat wordt verwacht, is een vertraging van de economie net na het verkiezingsmoment. Men zal immers het inflatie percentage willen terugdringen. Ten vierde verwacht men een hogere gemiddelde inflatie dan sociaal optimaal is. Indien er dus werkelijk opportunistische cycli aanwezig zijn in de economie, zouden empirische tests deze zaken als regelmatigheden moeten kunnen bevestigen.

Het empirisch bewijs betreffende opportunistische conjunctuurcycli kan opgedeeld worden in twee categorieën. Men heeft enerzijds onderzoek gedaan op basis van *beleidsuitkomsten* zoals economische groei, inflatie en werkloosheid. En anderzijds op basis van de *beleidsinstrumenten*, die gebruikt werden om bepaalde uitkomsten te bekomen. Denk hierbij aan belastingen, geldgroei en overheidsuitgaven. De reeks empirische testen die beleidsuitkomsten als input nemen, verwerpt het bestaan van opportunistische conjunctuurcycli. Empirische testen die de beleidsinstrumenten gebruiken, komen met gemengd bewijs naar voren. Hieruit kan al afgeleid worden dat de assumptie dat beleidsinstrumenten een sterke en rechtstreekse invloed uitoefenen op beleidsuitkomsten, te sterk is.

Direct na de publicatie van Nordhaus in 1975, testten McCallum (1978) en Golden en Poterba (1980) het model empirisch op basis van Amerikaanse data. De, op basis van het model, verwachte resultaten, konden echter niet bevestigd worden. Paldam (1978) voert dezelfde tests uit voor een aantal OESO landen, maar ook hij moest vaststellen dat het model niet compatibel is met de werkelijkheid. Een periode later werd er opnieuw gezocht naar een empirische basis voor het model.

Hibbs (1987) en Alesina (1988) herhalen de tests voor de Verenigde Staten en Alesina (1989) en Alesina en Roubini (1990) deden dit voor een aantal OESO landen. Opnieuw werd er vastgesteld dat men in de beleidsuitkomsten geen significante aanwezigheid van opportunistische cycli kan detecteren. Haynes en Stone (1989) en Nordhaus (1989) claimen wel enig empirisch bewijs te hebben gevonden met beleidsuitkomsten als data input. Alesina, Cohen en Roubini (1991) vermoeden echter dat het om bewijs van ideologische cycli gaat. Ondertussen is er nog vele keren geprobeerd om enige empirische staving te vinden voor opportunistische cycli op basis van beleidsuitkomsten. Bijvoorbeeld Alesina, Roubini en Cohen (1997) probeerden het nog eens opnieuw voor een aantal OESO landen en voor data met betrekking tot de VS, maar ook deze keer moest men concluderen dat er geen bewijs was dat het model ondersteunt.

Empirisch bewijs op basis van de gebruikte beleidsinstrumenten, spreekt voorzichtig in het voordeel van opportunistische cycli. Tufte (1978) en Alesina (1987 en 1988) vonden tijdens een aantal Amerikaanse verkiezingen bewijs van manipulatie van overheidsuitgaven en monetaire cycli. Ook vonden ze bewijs van opportunistische cycli in het beschikbaar inkomen. Deze laatste observatie, in combinatie met het feit dat men geen gelijkaardig bewijs voor het BNP vond, suggereert volgens Alesina, Cohen en Roubini (1991) enkel de aanwezigheid van budgettaire cycli.

Alesina (1989) verklaart het gebrek aan bewijs van opportunistische cycli door het feit dat overheden met verschillende ideologie, andere problemen hebben. Rechtse regeringen moeten op de vooravond van de verkiezingen de hoge werkloosheid aanpakken, terwijl linkse regeringen op dat moment hoge inflatie in de kiem moeten smoren. Men zal dus niet elke verkiezingsperiode dezelfde overheidsacties kunnen observeren.

1.3 Opportunisme en ideologie in één model

Hibbs (1977), Nordhaus (1975), Rogoff (1990) en anderen hebben de opportunistische en ideologische ideeën onafhankelijk van elkaar gemodelleerd. De meeste economen bekeken de twee fenomenen –hoewel sterk met elkaar verbonden– dus enkel apart van elkaar. Het model van Alesina en Sachs (1988), dat een verklaring biedt voor ideologische cycli, stelt zelfs dat het gelijktijdig voorkomen van de twee cycli niet mogelijk is. Frey en Schneider (1978), zien hierin echter wel een mogelijkheid. Zij proberen aan de hand van een populariteitsfunctie en een reactiefunctie, het gelijktijdig voorkomen van opportunistische en ideologische cycli te verklaren.

Frey en Schneider onderzochten in 1978 de aard van de relatie tussen politiek en economie. Zij zijn er, samen met onderzoekers als Blinder en Solow (1974), van overtuigd dat de overheid niet als exogene factor, maar eerder als endogene factor in het economische systeem gezien moet worden. De relatie tussen economie en politiek, kan volgens de auteurs best begrepen worden aan de hand van een reactiefunctie. Deze reactiefunctie wordt beïnvloed door een populariteitsfunctie en toont hoe de overheid beleidsinstrumenten gebruikt om de economie in de gewenste richting te duwen.

1.3.1 De populariteitsfunctie

De populariteitsfunctie meet de impact van economische omstandigheden op de populariteit van de overheid. Kiezers worden verondersteld hun nut te maximaliseren. Economische agenten zullen de overheid dus enkel steunen indien ze tevreden zijn met het nagestreefde beleid. Wegens de hoge kost van informatie, zullen individuen het echter niet optimaal achten om zich volledig te informeren over de prestaties van de regerende overheid. Ter vervanging zal men de overheid verantwoordelijk stellen voor de economische situatie, ervan uitgaande dat de overheid volledige controle heeft over de economische gang van zaken. Hiernaast maken Stigler (1973) en Fair (1975) nog drie andere assumpties: (i) kiezers vergelijken de gerealiseerde uitkomsten niet met diegene die de alternatieve partij zou bekomen onder dezelfde omstandigheden, (ii) kiezers houden geen rekening met het feit of de onderliggende economische omstandigheden gunstig waren of niet en (iii) kiezers nemen bij hun beoordeling enkel de huidige economische toestand in acht.

Frey en Schneider (1978) formuleren aan de hand van bovenstaande veronderstellingen de volgende hypothese: de populariteit van de overheid zal afnemen indien de werkloosheidsgraad en/of de inflatie graad stijgt of indien het groeitempo van het beschikbare inkomen vertraagt. Om deze hypothese te testen, worden er echter ook nog andere variabelen in acht genomen, zoals de populariteit of het charisma van de eerste minister en zijn achterban.

1.3.2 De reactiefunctie

De reactiefunctie omschrijft in welke mate de overheid zijn (beperkte) invloed op de economische omstandigheden gebruikt om ofwel de eigen populariteit te verhogen of om ideologisch getinte maatregelen door te voeren. De overheid en de beleidskeuzes die gemaakt worden, zijn echter onderhevig aan drie beperkingen. Ten eerste bestaat er een administratieve beperking. De bureaucratie zal aanpassingen in uitgavenpatronen proberen tegen te houden, omdat dit voor de machtige leden ervan negatieve gevolgen zou kunnen hebben. Ten tweede is de overheid onderworpen aan economische beperkingen. Men moet rekening houden met zowel de structuur

van de economie als het beschikbare budget. Ten slotte moet men over een minimum hoeveelheid populariteit beschikken om zeker te zijn van herverkiezing. Dit wordt de verkiezingsbeperking genoemd. Deze minimum hoeveelheid populariteit (pop^*) die men nodig acht voor herverkiezing, wordt bepaald door de graad van risicoaversie en de karakteristieken van de regerende overheid.

Op basis van het waargenomen populariteitsniveau, zal de overheid vervolgens bepalen welk beleidspad er gevolgd zal worden. In geval van een tekort aan populariteit (pop_t) ten opzichte van de minimumhoeveelheid: $pop_t < pop^*$, zal de zittende regering niet verkozen worden indien de huidige (economische) situatie niet verandert. De overheid zal dus expansieve maatregelen nemen om de economie aan te zwengelen. Door de verbetering van de economische omstandigheden, zou de populariteit van de overheid vervolgens moeten stijgen. De omvang van het expansieve beleid hangt enerzijds af van de grootte van het tekort aan populariteit en anderzijds van de tijd die de regering nog rest voor het volgende verkiezingsmoment plaatsvindt.

Indien de zittende regering een overschot aan populariteit bezit: $pop_t \geq pop^*$, kan men zich de doorvoering van ideologisch getinte maatregelen veroorloven. Ook deze keer mag men veronderstellen dat hoe groter het overschot aan populariteit is, hoe meer ideologie merkbaar zal zijn in het beleid.

Heel concreet, verwachten Frey en Schneider (1978) dus dat de overheid een expansief beleid zal voeren indien er een tekort is aan populariteit en dat de overheidsuitgaven een ideologische tint krijgen naarmate de populariteit van de regerende overheid groeit.

1.3.3 Empirische toets van de populariteitsfunctie en de reactiefunctie

Zowel de hypothese over de populariteitsfunctie als de hypothese betreffende de reactiefunctie van de overheid, werden uitvoerig empirisch getest. Frey en Schneider (1978) kunnen inderdaad besluiten dat de populariteit van de heersende regering significant vermindert indien de inflatie en/of de werkloosheid stijgt. Hiernaast stijgt de populariteit significant indien het beschikbare inkomen stijgt.

De reactiefunctie lijkt de empirische test ook redelijk te doorstaan. Op basis van de empirie mag er besloten worden dat de regerende overheid inderdaad expansieve maatregelen neemt indien er een tekort aan populariteit wordt vastgesteld. De hypothese dat ideologie merkbaar wordt bij een populariteitssurplus, kan echter niet met zekerheid bevestigd worden.

1.3.4 Zwakheden in het model

Frey en Schneider (1978) bieden niet echt een 'standaard' model dat het samengaan van opportunistische en ideologische cycli op een theoretische manier verklaart. De auteurs formuleren op basis van een populariteitsfunctie, een reactiefunctie en verschillende assumpties, twee hypothesen. Deze hypothesen worden vervolgens met behulp van Amerikaanse data getoetst. Hoewel de hypothesen door realiteit worden ondersteund, werd de validiteit ervan niet vanuit een theoretisch oogpunt bevestigd en moet men op de waarheid van vele assumpties rekenen.

Hiernaast erkennen de auteurs zelf dat er van vele belangrijke aspecten van de relatie tussen politiek en economie, abstractie wordt gemaakt. Bijvoorbeeld de relatie tussen regering en parlement, centrale bank, drukingsgroepen ed. Frey en Schneider zien hun bijdrage dan ook eerder als een eerste stap in de richting van een realistische benadering van de onderlinge politiek-economische relatie.

Meer specifiek naar de veronderstellingen toe, werd er in de populariteitsfunctie en de reactiefunctie niets vermeld over de rationaliteit van de kiezers, terwijl dit toch wel een item is dat erg belangrijk blijkt in deze context. Het feit dat men nu maximalisatie van de kiezer verwacht, doet rationaliteit vermoeden, maar de assumpties die Stigler (1973) en Fair (1975) maken, brengen dit vermoeden in twijfel.

2. Empirisch onderzoek m.b.t. politieke conjunctuur cycli

Verscheidende onderzoekers hebben reeds vele pogingen ondernomen om via empirisch onderzoek de electorale en ideologische conjunctuurcycli in onze maatschappij bloot te leggen. De resultaten zijn echter gemengd. Zoals hierboven reeds duidelijk werd, zijn er wat betreft de electorale cycli, weinig of zelfs geen gepubliceerde papers die onweerlegbaar aantonen dat de cycli aanwezig zijn in onze maatschappij. Hier en daar duikt een significante uitkomst op. Dit wil zeggen dat eventueel in een bepaalde periode in het kader van een specifiek verkiezingsmoment de realiteit overeenkomt met de electorale cyclus theorie. Van systematisch bewijs, kan er echter zeker niet gesproken worden. De resultaten van de empirische testen hangen bovendien af van de soort data die men als input gebruikt. Gewapend met de beleidsuitkomsten als gegevensinput, kon tot op heden geen enkele econometrist het bestaan van opportunistische cycli bevestigen. Het weinige positieve resultaat dan men kon optekenen, kwam er met behulp van de input van beleidsinstrumenten. Wat betreft het empirische bewijs van de ideologische conjunctuurcycli, is men iets optimistischer. Hoewel het bewijs niet overweldigend is, kan men toch voorzichtig besluiten dat ideologische cycli aanwezig zijn in onze maatschappij.

In het kader van mijn thesis, wilde ik toch nog eens een poging ondernemen om voor België te onderzoeken of er enig spoor van opportunistische of ideologische conjunctuur cycli te vinden valt. Paul de Grauwe (1987) zocht in de jaren tachtig reeds naar bewijs voor ideologische cycli in België en Nederland. Dit deed hij door een inflatie- en werkloosheidsvergelijking op te stellen in functie van de Europese inflatie- en werkloosheidswaardes, een ideologische variabele en autoregressieve termen. Jammer genoeg kon De Grauwe enkel afleiden dat in België, tegen alle verwachtingen in, de inflatie significant hoger lag ten tijde van rechtse regeringen. De Grauwe moest dus besluiten "dat de ideologische voorkeuren van een regering geen waarneembare invloeden uitoefent op de ontwikkeling van werkloosheid en inflatie". Electorale cycli werden nog niet specifiek voor België onderzocht.

Van Dalen en Swank onderzochten in 1996 of er ideologische of opportunistische cycli in de periode 1946-1994 in Nederland terug te vinden zijn. Ik heb ervoor gekozen om deze paper als leidraad doorheen mijn econometrisch onderzoek te gebruiken. De werkwijze die Van Dalen en Swank hanteren, biedt de mogelijkheid om de data zowel op ideologische als opportunistische cycli te testen.

2.1 Het theoretische model

De meeste studies over politieke conjunctuur cycli zijn gebaseerd op uiterst geaggregeerde macro-economische variabelen, zoals werkloosheid, inflatie en outputgroei. Van Dalen en Swank merken een gebrek aan studies met specifieke overheidsuitgaven posten op. Zeker in het licht van het model dat Rogoff en Sibert (1988) en Rogoff (1990) ontwikkelden. Volgens het model van deze twee economisten, zal een zittende regering de overheidsuitgaven van zichtbare goederen verhogen indien er een verkiezingsmoment nadert om op die manier hun bekwaamheid aan onvolledig geïnformeerde kiezers zichtbaar te maken. Men moet echter rekening houden met het feit dat het monetaire beleid in de Europese muntunie uitbesteed wordt aan een onafhankelijk orgaan, namelijk de Europese Centrale Bank, waardoor de regeringen in de muntunie geen enkele invloed hebben op het monetaire beleid dat wordt gevoerd. Bijgevolg zullen de beleidsuitkomsten dan ook niet volledig toe te wijzen zijn aan het beleid van de regering. Naast exogene factoren zal ook het beleid van de ECB dus invloed hebben op macro-economische aggregaten, zoals de inflatie.

Van Dalen en Swank (1996) nemen een logische stap, ondersteund door literatuur, om op zoek te gaan naar politieke cycli binnen de verschillende categorieën overheidsuitgaven. Om de politieke effecten op de verschillende categorieën te testen, zochten de economisten naar een structureel model voor overheidsuitgaven. Het publieke goed model van Borcharding en Deacon (1972) beschikt over de nodige kwaliteiten. De auteurs vertrekken vanuit de gedachte dat het niveau van overheidsuitgaven overeenkomt met de vraag naar overheidsuitgaven van de mediaan kiezer. De grootte van de overheid zou dan bepaald worden door (i) het inkomen van de mediaankiezer, (ii) de prijs van de publieke goederen relatief t.o.v. de prijs van private goederen en (iii) de grootte van de populatie. De vergelijking ziet eruit als volgt:

$$G_{it} = \left(\frac{Y_t}{N_t}\right)^{\alpha_1} \left(\frac{P_{it}}{P_{Yt}}\right)^{\alpha_2} N_t^{\alpha_3} Z_{it} \quad (36)$$

Waarbij G_{it} = de reële overheidsuitgaven aan goed i op tijd t , (Y_t/N_t) = het per capita inkomen, (P_{it}/P_{Yt}) = de prijsratio van $G_{it}(P_{it})$ ten opzichte van het algemene prijspeil (P_{Yt}) . N_t stelt de totale populatie voor en Z_{it} vertegenwoordigt alle andere factoren die de vraag naar publieke goederen beïnvloeden.

Van Dalen en Swank (1996) onderzochten de data voor Nederland in de periode 1946 -1994. Mijn onderzoek verschilt op twee manieren van Van Dalen en Swank's onderzoek. Ten eerste onderzoek ik de gegevens van een ander land, namelijk België. Ten tweede doe ik dit voor een andere periode, namelijk 1990-2011. Ik ben me ervan bewust dat deze periode een stuk korter is, maar wegens

beperkt beschikbare tijdsreeksen moet ik me met deze dataset behelpen. Bovendien werd begin jaren '90 de derde staatshervorming doorgevoerd, waardoor de meeste uitgavenposten van de federale naar de gewestelijke of gemeenschapsregering werden overgedragen. Ik beperk mijn onderzoek tot de analyse van federale data.

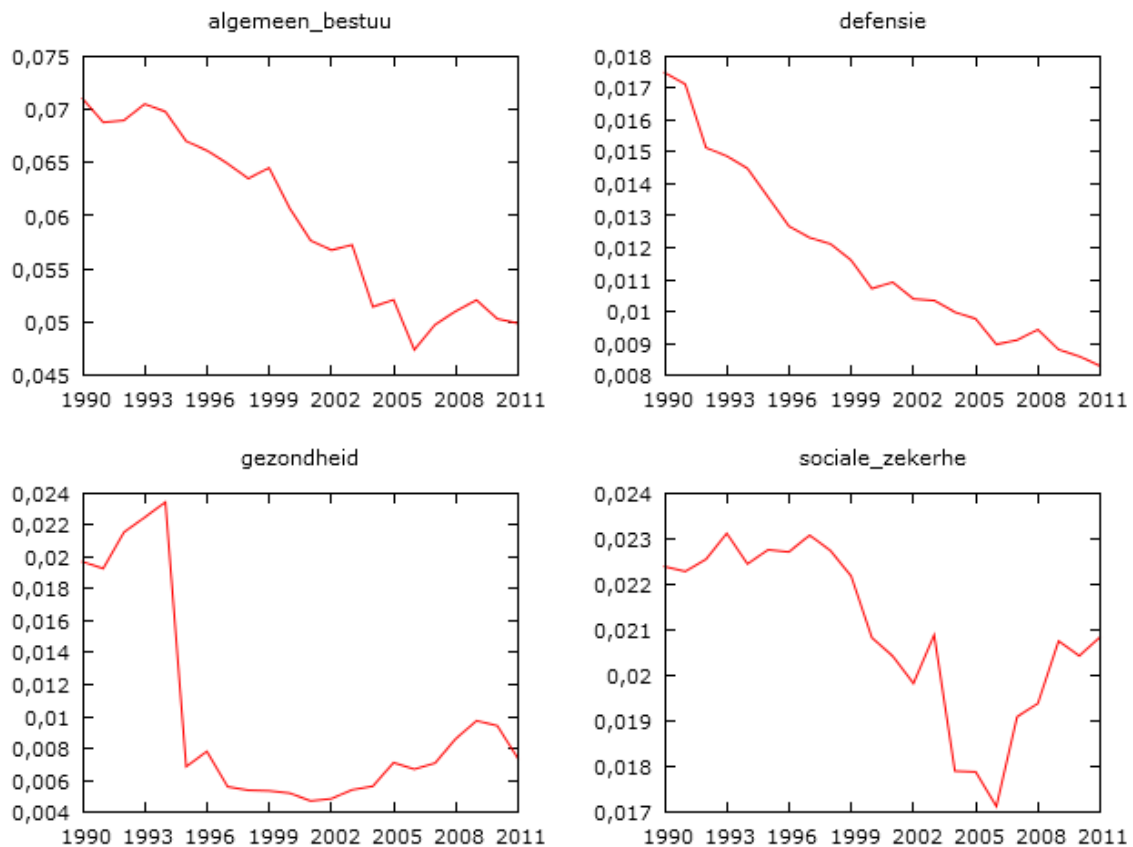
2.2 Data

Om bovenstaande vergelijking (36) te schatten, hebben we tijdsreeksen nodig over overheidsuitgaven, het inkomen en de populatie. Al deze gegevens zijn te vinden in de database van de OESO en van de Nationale Bank België. Aangezien de gegevens over de mediaan van het inkomen niet beschikbaar zijn, zal het per capita BBP als benadering worden gebruikt.

2.2.1 Overheidsuitgaven

Van Dalen en Swank kozen ervoor om de overheidscategorieën defensie, infrastructuur, openbaar bestuur, gezondheidszorg, onderwijs en sociale zekerheid in de studie te analyseren. Ik heb ervoor gekozen om niet alle categorieën te gebruiken. Enerzijds omdat ik de data uit de Belgische nationale rekeningen heb gebruikt, waarin een aantal van deze categorieën niet terugkomen, en anderzijds omdat de overheidsstructuur in België anders is. België is een federale staat waarin de bevoegdheden erg versnipperd zijn. Ten eerste is de federale regering bevoegd voor zaken die in het algemene belang van de Belgen zijn. Denk hierbij aan defensie, financiën, justitie, sociale zekerheid etc. Ten tweede zijn de gewesten bevoegd voor domeinen die met hun regio te maken hebben, zoals de categorie infrastructuur, of meer bepaald de sectie 'openbare werken'. Ook huisvesting, waterbeleid en landbouw vallen onder de verantwoordelijkheid van de gewestregeringen. Ten derde zijn de gemeenschappen bevoegd voor domeinen die sociale aspecten in hun regio omvatten. Bijvoorbeeld de uitgavenposten onderwijs, cultuur etc. Het is dus onmogelijk om voor de categorieën die Van Dalen en Swank voor Nederland kozen, complete cijfers voor België te vinden. Simpelweg omdat de verschillende categorieën door verschillende regeringen beheerd worden. Hoewel een aantal posten als onderwijs en economie wel terugkomen op de federale nationale rekeningen, betreffen deze dus enkel de restbevoegdheid van deze posten, want de federale overheid is ook bevoegd voor alle zaken die niet expliciet onder de bevoegdheid van de gewesten of gemeenschappen vallen. Deze restbevoegdheid voor onderwijs omvat o.a. de bepaling van de duur van de schoolplicht, bepaling van de minimumvoorwaarden voor uitreiking van schooldiploma's en bepaling van de pensioenen van leerkrachten (Parlement, 2013).

Ik heb er uiteindelijk voor gekozen om de categorieën algemeen bestuur, defensie, gezondheid en sociale zekerheid in de specificaties op te nemen. Ik raadpleegde hiervoor de nationale rekeningen in de database van Belgostat via de website van de Nationale Bank België. Voor een gedetailleerde omschrijving van de gebruikte data, verwijs ik naar tabel 2 in de bijlage. De variabele algemeen bestuur komt niet rechtstreeks uit de nationale rekening, maar is samengesteld uit de optelling van drie posten, namelijk, het totaal van de overheidslonen, de totale netto consumptie van de overheid en de totale investeringen van de overheid. Deze definitie komt dichterbij diegene die Van Dalen en Swank (1996) hanteren. In figuur 8 worden de tijdsreeksen van de vier uitgavenposten weergegeven. De uitgaven worden uitgedrukt in het percentage van het BBP. Het valt onmiddellijk op dat we een dalende tendens kunnen vaststellen. Zeker in de categorieën algemeen bestuur en defensie.

Bron: Nationale Bank België

Figuur 8: Tijdsreeksen van de afhankelijke variabelen

In de categorie gezondheid, kunnen we rond het jaar 1994 een scherpe daling in uitgaven vaststellen. Dit is geen toeval. In 1993 vond de laatste fase van de staats hervorming plaats, waardoor de bevoegdheden in de categorie gezondheid vanaf 1994 definitief overgeheveld werden naar de gewesten. Omdat deze gebeurtenis voor vertekening zou zorgen, heb ik besloten om voor deze categorie de tijdsreeks tot 1995-2011 te beperken. Vanaf 1994-1995 is de federale overheid enkel

nog bevoegd voor nationale preventiemaatregelen in zake gezondheid, de grondwetgeving en diverse toepassingsnormen voor zorginstellingen.

2.2.2 De prijs ratio

Het publieke goederen model bestaat onder andere uit een ratio van het overheidsprijspeil en het algemene prijspeil. Deze ratio zit in de vergelijking geïntegreerd om het Baumol-effect in rekening te nemen. Baumol's 'cost disease' theorie stelt dat de groei van de overheidsuitgaven wordt gestimuleerd door de relatieve stijging van de prijs van publieke goederen en diensten, die worden verondersteld geproduceerd te worden in technologisch inferieure omstandigheden in vergelijking met de privaat geproduceerde goederen en diensten. Omdat een evolutie van het prijspeil van overheidsgoederen en diensten niet beschikbaar is voor België, heb ik ervoor gekozen om de consumenten prijs index voor diensten als proxy variabele te gebruiken. De overheid biedt immers vooral diensten aan.

2.2.3 De politieke variabelen

Om de politieke effecten in het model te kunnen onderscheiden, moeten hiervoor natuurlijk variabelen ingevoerd worden. Van Dalen en Swank (1996) stellen voor om een dummy variabele te gebruiken om de opportunistische cycli af te zonderen en bedachten een indicator variabele die de ideologische cycli vast zou leggen.

Opportunistische cycli

Een dummy variabele schept de mogelijkheid om de effecten van de opportunistische cycli te isoleren. Een heersende regering zal zijn economische prestaties in de periode kort voor een verkiezingstijdstip proberen te maximaliseren. In het licht van de opportunistische cycli theorie, zal men dit doen door de kiezers een welvarend gevoel te geven. Meer bepaald zal men de zichtbare overheidsuitgaven verhogen of verhoogde uitgaven in het vooruitzicht te stellen (Hackl, Schneider en Withers, 1993). Door interne vertragingen zou de uiteindelijke goedkeuring en/of implementatie van de nieuwe beleidsplannen pas na de verkiezing kunnen plaatsvinden. Het is dus mogelijk dat de overheidsuitgaven in het verkiezingsjaar zelf stijgen, of pas in het jaar erna. De volgende dummy variabelen worden opgenomen in de vergelijking:

$Elec_b = 1$ in het jaar vóór een verkiezing, anders 0.

$Elec_y = 1$ in een jaar van verkiezing, anders 0.

$Elec_a = 1$ in het jaar na een verkiezing, anders 0.

Ideologische cycli

Om de ideologische structuren in de variatie te vinden, stelt men een indicator op voor de ideologische kleur van de verschillende regeringen. Deze indicator ziet eruit als volgt:

$$IDEOL = \frac{M_l - M_r}{M_l + M_c + M_r} \quad (37)$$

Waarbij M_l , M_c en M_r respectievelijk het aantal linkse, centrum en rechtse ministers in de regering weergeeft. In tabel 3 in de bijlage kunnen de Belgische federale regeringen voor de periode 1988-2013 worden teruggevonden. De ministers van centropartijen temperen de invloed van linkse en rechtse ministers in de regering. Deze invloed wordt ook in de indicator verwerkt door het aantal centrum ministers in de noemer te vervatten. Zoals eerder vermeld, zijn vertragingen in beleidsimplementatie niet uitzonderlijk. Daarom zullen er vertragingen van deze indicator worden opgenomen.

2.3 Wat we op voorhand verwachten, gebaseerd op economische theorie

Bij elke coëfficiënt van de variabelen binnen het publieke goederen model, hoort een economische interpretatie. Het is wenselijk dat elke coëfficiënt het juiste teken heeft en in de juiste ordergrote verschijnt in de schatting. Het model moet namelijk zo goed mogelijk in de werkelijkheid passen. Van Dalen en Swank (1996) kozen ervoor om een log-log variant van het model te schatten. Dit wil zeggen dat de coëfficiënten bij de variabelen als elasticiteiten geïnterpreteerd moeten worden.

Ten eerste wordt er verwacht dat de coëfficiënt bij het inkomen per capita, α_1 , positief zal zijn. α_1 kunnen we in feite interpreteren als de inkomenselasticiteit. Naarmate het inkomen stijgt, zou men verwachten dat de overheidsuitgaven mee stijgen. Enerzijds omdat er waarschijnlijk meer werkingsmiddelen zijn, en anderzijds omdat de bevolking de groei in welvaart zal willen aanhouden, en hiervoor dus ook extra overheidsuitgaven zal verwachten. Ten tweede verwacht de economische interpretatie een negatieve coëfficiënt (α_2) bij de prijsratio. Indien de prijsratio stijgt, wil dit zeggen dat het prijspeil van diensten sneller stijgt dan het algemene prijspeil. Met andere woorden, worden de overheidsdiensten sneller duurder dan de producten in de referentiegroep. Indien een product (absoluut of relatief) duurder wordt, zal men er minder eenheden van willen kopen of aanbieden (aangezien de overheid in normale omstandigheden het beste met de consument voor heeft). De prijselasticiteit zal dus negatief zijn. De overheid biedt over het algemeen enkel publieke goederen aan. De private sector wenst dit soort goederen niet aan te bieden. Het gebrek aan alternatieven leidt tot inelasticiteit van de vraag, en zal dus bij gevolg tussen -1 en 0 liggen. Ten derde wordt er

verwacht dat de coëfficiënt bij de populatievariabele positief zal zijn. Indien de populatie met een eenheid stijgt, zullen de overheidsuitgaven waarschijnlijk ook mee stijgen, aangezien deze meer mensen moet bereiken.

Wat betreft de coëfficiënten bij de dummy variabelen *elec_b*, *elec_y* en *elec_a*, veronderstelt de opportunistische theorie positieve (en liefst significante) coëfficiënten. Er wordt niet verwacht dat er bij elke dummy tegelijk significante coëfficiënten worden opgemeten. Men is op zoek naar bewijzen voor één van de twee theorieën die hierboven bij de electorale dummy's werden uitgelegd. Dus ofwel een significante *elec_b* en *elec_y* dummy ofwel een significante *elec_a* dummy.

De indicator die we voor de ideologische cycli berekend hebben, is negatief indien de verkozen regering overwegend rechts is, en positief indien de zittende regering overwegend linkse ministers heeft. Dat wil zeggen dat men een negatieve coëfficiënt bij de indicator verwacht indien rechtse regeringen een positieve invloed uitoefenen op de uitgavencategorie. Dit is intuïtief. Door de negatieve indicator met een negatieve coëfficiënt te vermenigvuldigen, wordt het negatieve teken opgeheven, en zal er in de vergelijking een positieve waarde verschijnen. Hetzelfde geldt voor een positieve coëfficiënt en een linkse regering. Indien men de coëfficiënt en de indicator vermenigvuldigt, verkrijgt men een positieve term, en dus een positieve invloed in de vergelijking. Met een positieve invloed, bedoelt men hier een stijging in de uitgaven van de beschouwde categorie.

De opportunistische invloed op de verschillende overheidsuitgaven categorieën, is erg moeilijk op voorhand te voorspellen. Tot op heden zijn er weinige onderzoekers die deze theorie met de werkelijkheid hebben kunnen staven, dus de kans dat deze poging wel slaagt, acht ik eerder klein. Indien er toch een significant positieve coëfficiënt verschijnt, zal dit waarschijnlijk bij erg zichtbare categorieën gebeuren, die een directe invloed uitoefenen op de kiezers. In mijn geval zouden dit de categorieën gezondheidszorg en sociale zekerheid zijn.

Wat betreft de ideologische effecten, kan men het meest waarschijnlijk een rechtse invloed verwachten op de categorie defensie, omdat rechtse regeringen over het algemeen toch een krachtig buitenlands beleid voeren. De categorieën gezondheid en sociale zekerheid zijn eerder sociale categorieën, wat een linkse ideologische invloed voorspelt. Voor de categorie algemeen bestuur zijn er niet echt overweldigende argumenten voor een linkse of rechtse invloed. Indien er toch één gekozen moet worden, zou ik voor de linkse invloed kiezen omdat deze categorie de lonen van alle overheidsambtenaren omvat.

2.4 Het econometrische model

Het startpunt van de empirische analyse is vergelijking (36), het publieke goederen model. Van Dalen en Swank (1996) hebben ervoor gekozen om een log-log versie van het model te schatten en een tijdstrend te introduceren. De vorm van een log-log model (met een richtingscoëfficiënt ≤ -1) komt immers goed overeen met de vorm van de tijdsreeksen van de afhankelijke variabelen. Er werden zes specificaties op punt gezet, één voor elke categorie overheidsuitgave. Afhankelijk van de uitgave categorie, werden er nog extra variabelen als het percentage oude mensen in het land of het werkloosheidspercentage in de specificatie geïntroduceerd. Om de implicaties van Rogoff's model te testen, namelijk dat vooral de uitgavencategorieën die erg zichtbaar zijn extra budget krijgen, worden de overheidsuitgaven op een weinig geaggregeerd niveau bekeken. Zoals eerder vermeld bekijken we de categorieën defensie, gezondheidszorg, sociale zekerheid en algemeen bestuur. De tijdsreeksen van de publieke uitgaven worden verwacht autoregressieve eigenschappen te hebben. Voor elke specificatie hebben Van Dalen en Swank het aantal autoregressieve termen bepaald via de Lagrange Multiplier-test. Omdat vergelijking (36) typisch betrekking heeft op goederen en diensten die niet-uitsluitbaar en ondeelbaar zijn, benadrukken Van Dalen en Swank dat de vergelijking voor sociale zekerheid eerder als illustratief aanzien moet worden. Een ander type model zou volgens Kristov, Lindert en McClelland (1992) meer geschikt zijn voor deze categorie.

De econometrische specificatie die ik gebruikte, ziet er wat anders uit dan die van Van Dalen en Swank (1996). De twee auteurs introduceerden een tijdvariabele om voor de opwaartse trend in de afhankelijke variabelen te controleren. De populatievariabele vervult echter ongeveer dezelfde taak, alsook het BBP per capita (uitgedrukt in constante prijzen). De drie bovenstaande variabelen bewegen dus in dezelfde richting (zie figuur 3 in de bijlage) en proberen hetzelfde te bereiken, namelijk de algemene trend eruit halen. Het komt dan ook niet als een verrassing dat deze variabelen erg gecorreleerd zijn (tabel 4 in de bijlage). Ik heb er voor gekozen om de populatievariabele niet in mijn vergelijkingen op te nemen omdat ik deze het minst betekenisvol vond in het licht van de overheidsuitgaven. Hoewel er tussen de twee overblijvende variabelen, de tijdvariabele en het BBP per capita, nog steeds correlatie heerst, zal ik ze toch allebei opnemen. In dit model is het moeilijk om de correlatie eruit te krijgen zonder bijna alle variabelen te verliezen. Door één gecorreleerde variabele weg te laten wordt er al een deel van het probleem opgelost.

Omdat meerdere variabelen een sterk opwaartse trend vertonen, vermoedde ik dat ze niet allemaal stationair zijn. Dit is inderdaad niet het geval. Enkel de variabele werkloosheid is stationair. In geen enkele specificatie zijn de variabelen echter gecoïntegreerd. Het model zou dus in eerste verschillen

geschat moeten worden. Dit zou me echter te ver brengen. Zeker omdat de tijdsreeks erg kort is. Ik heb er dus voor gekozen om het model te laten zoals het is. Op zich is dit niet echt een groot probleem omdat het doel van de econometrische analyse niet het correct schatten van het publieke goederen model is maar wel de verklarende kracht van de electorale dummy's en de ideologische indicator te bepalen. Het is voldoende dat het publieke goederen model de trend controleert zodat de dummy's en de indicator de rest van de variatie kunnen verklaren.

Hoewel het nergens in de originele tekst vermeld wordt, hebben Van Dalen en Swank de variabelen waarschijnlijk ook getest op stationariteit. Aangezien ik niet over de dataset beschik, kan ik niets met zekerheid zeggen, maar de output doet vermoeden dat de afhankelijke variabelen trendstationair zijn. Strikt gesproken betreft het dan geen $I(1)$ variabelen. Men kan deze variabelen eerder omschrijven als variabelen die stationair zijn rondom een deterministische trend. Een alternatief voor het schatten met data waar de trend is uitgehaald, is het invoeren van een trendvariabele in het originele model. Van Dalen en Swank hebben deze methode waarschijnlijk toegepast. In mijn geval zijn defensie, algemeen bestuur en sociale zekerheid ook trendstationair. In deze specificaties verschijnt dan ook een trendvariabele. Aangezien de tijdsreeks voor de gezondheidszorg uitgaven niet trendstationair is, heb ik ervoor gekozen om in plaats van de tijdstrend hier toch de populatievariabele terug in te voeren.

Verder heb ik ook besloten om geen autoregressieve termen in de specificaties in te voeren. Indien het publieke goederen model met het BBP per capita, de prijsratio en de tijdstrend apart wordt geschat, zijn autoregressieve termen vereist. Ik heb echter beslist om de variatie door de electorale dummy's en de ideologische indicator te laten verklaren. Indien het model samen met de dummy's en de ideologische indicator wordt geschat, is er geen autocorrelatie meer aanwezig. De eerste schatting van de specificaties worden in tabel 1 weergegeven.

Indien we de drie electorale dummy variabelen bekijken, is het meteen duidelijk dat er slechts twee van de twaalf coëfficiënten significant zijn. Men mag echter niet vergeten dat het ook niet de bedoeling is dat alle coëfficiënten significant zijn. Ofwel streven we significantie na bij ELEC_b en ELEC_y (meest gangbare definitie van een electorale cyclus), of de alternatieve theorie wordt bevestigd, waarbij ELEC_a significant is. Op eerste zicht kunnen we dus besluiten dat in twee van de vier vergelijkingen een electoraal effect waargenomen kan worden. Ten eerste stijgen de uitgaven –of transfers– betreffende de sociale zekerheid significant (op 5%). De effecten hiervan zijn tijdens het verkiezingsjaar zelf al zichtbaar. Deze observatie is consistent met de gangbare definitie van een electorale cyclus. Ten tweede verhogen de uitgaven aan gezondheidszorg significant (10%). Hier

betreft het echter de dummy ELECa, wat impliceert dat de uitgaven pas na een verkiezingsmoment significant verhogen. Deze observatie is consistent met de alternatieve theorie die stelt dat de uitgavenverhoging pas na de verkiezingen tot uiting komt. De coëfficiënt bij de electorale dummy ELECy in de specificatie met algemeen bestuur als afhankelijke variabele, verdient echter ook een vermelding. Met een p-waarde van 0,11, valt de coëfficiënt net buiten het significantie niveau 10%. Maar omdat de waarde er zo dicht bij ligt, kunnen we toch voorzichtig besluiten dat ook de uitgaven aan het algemene bestuur beduidend hoger liggen in een verkiezingsjaar. Samengevat, zijn er dus in drie van de vier specificaties significante resultaten.

Tabel 1: Een eerste schatting van opportunistische en ideologische cycli in verschillende overheidsuitgavencategorieën

	Afhankelijke variabelen: overheidsuitgaven (in % van het BBP)			
	Publieke goederen		Quasi publieke goederen	Transfers
	Defensie	Algemeen Bestuur	Gezondheidszorg	sociale zekerheid
BBP per capita	-0,673364** (0,291592)	-1,04366*** (0,32052)	1,20721 (1,45206)	-2,932410*** (0,588102)
prijsratio	-1,40071* (0,708126)	0,0250367 (0,778375)	-2,22388 (3,81651)	-0,312045 (1,31222)
constante	3,40293 (2,94914)	7,81676** (3,2417)	-78,8173* (33,418)	20,583400*** (5,62864)
tijdstrend	-0,024844*** (0,00519497)	0,00386005 (0,00571034)	-	0,032349** (0,0139393)
Populatie	-	-	9,0191* (3,90788)	-
oude bevolking	-	-	-8,36598* (4,12176)	2,02027 (1,67937)
werkloosheidsgraad	-	-	0,720401** (0,278005)	-0,196943* (0,100125)
ELECb	0,0123999 (0,0148255)	-0,01199 (0,0162963)	-0,0604735 (0,0616595)	0,0168718 (0,0266106)
ELECy	0,0155298 (0,0127396)	0,02352 (0,07320)	-0,0109764 (0,0635717)	0,058066** (0,0242585)
ELECa	-0,00136774 (0,0131154)	-0,00655 (0,0144165)	0,110974* (0,0543547)	-0,003577 (0,0251119)
IDEOL (-1)	-0,0773558 (0,0502757)	0,195939*** (0,0552633)	-0,2787910 (0,261622)	0,271502** (0,120589)
adjusted R ²	0,984524	0,954134	0,8217	0,844536

De specificaties werden getest volgens de OLS procedure. De standaardafwijkingen staan tussen haakjes. Het symbool * duidt op 10% significantie, ** wijst op 5% significantie en *** duidt op 1% significantie.

Ook de ideologische indicatorvariabelen hebben een aanzienlijk verklarende kracht. In deze eerste schatting vertoont de helft van de specificaties een significante invloed van de ideologische kleur op de overheidsuitgaven. Hiernaast is de coëfficiënt voor de categorie defensie op 14% significant. Niet laag genoeg om 10% significantie te halen, maar desalniettemin het vermelden waard. Bovendien betreft het hier een negatieve coëfficiënt. Dit bevestigt het vermoeden dat een rechtse regering significant meer uitgeeft aan defensie. De coëfficiënt bij algemeen bestuur is positief en op 1% significant, wat impliceert dat een linkse regering er significant meer aan spendeert. Ook de coëfficiënt bij sociale zekerheid is positief en op 5% significant. Deze twee bovenstaande observaties komen ook overeen met wat er op voorhand verwacht werd. Er kan dus gesteld worden dat in drie van de vier overheidsuitgavencategorieën, ideologische effecten optreden.

Vervolgens bekijken we de coëfficiënten van de variabelen die het publieke goederenmodel definiëren. Wat betreft de inkomenselasticiteit, noteren we drie keer een significant negatieve coëfficiënt. Dit ligt niet in lijn met de verwachtingen. Een mogelijke verklaring hiervoor is het feit dat de overheidsuitgaven een globale dalende trend kennen. Het overheidstekort in België is in de jaren tachtig immers erg hoog opgelopen, waardoor er bespaard moest worden. Zeker in het licht van de Maastricht criteria. Ongeacht de stijging van het inkomen per capita, moest het overheidstekort en dus de overheidsuitgaven omlaag.

Het teken bij de prijselasticiteit ligt wel grotendeels in lijn met de verwachtingen. Enkel de prijselasticiteit van de uitgaven voor het algemeen bestuur zijn (nauwelijks) positief, maar niet significant. Verder staat er bij de populatie ouder dan 65 een negatieve significante coëfficiënt in de specificatie van gezondheidszorg. Dit is niet in lijn met de verwachtingen, maar kan waarschijnlijk opnieuw verklaard worden door de algemene tendens tot verminderen van de overheidsuitgaven. Men mag bovendien niet vergeten dat de federale uitgaven voor gezondheidszorg niet de volledige overheidsuitgaven zijn.

In een volgende stap, laten we alle variabelen met een absolute t-waarde kleiner dan één weg. Het resultaat wordt in tabel 2 weergegeven. De electorale effecten komen nu nog beter naar voren. De electorale dummy $ELEC_y$ is voor defensie op 25% significant, voor algemeen bestuur op 11% significant en voor sociale zekerheid op 5% significant. Voor deze categorieën blijkt dus dat de heersende regering de uitgaven significant verhoogt in een verkiezingsjaar. In de categorie gezondheidszorg komt dit pas één jaar later tot uiting (1% significantie niveau). Hieruit kunnen we besluiten dat de overheid ten tijden van verkiezingen niet enkel de uitgaven in erg zichtbare

categorieën verhoogt zoals Rogoff (1990) voorspelde, maar voor alle categorieën extra budget voorziet.

Tabel 2: Opportunistische en ideologische cycli in verschillende overheidsuitgavencategorieën

	Afhankelijke variabelen: overheidsuitgaven (in % van het BBP)			
	Publieke goederen		Quasi publieke goederen	Transfers
	Defensie	Algemeen Bestuur	Gezondheidszorg	Sociale zekerheid
BBP per capita	-0,558447** (0,254558)	-0,859908*** (0,118819)	-	-2,7183*** (0,413413)
prijratio	-1,61686** (0,621839)	-	-	-
constante	2,25246 (2,57718)	5,969170*** (1,233390)	-79,7188*** (15,568500)	19,89950*** (3,469710)
tijdstrend	-0,0268252*** (0,00456365)	-	-	0,03294*** (0,007980)
Populatie	-	-	10,2231*** (1,822240)	-
oude bevolking	-	-	-7,456890*** (1,422980)	1,476150 (0,858056)
werkloosheidsgraad	-	-	0,561324** (0,189222)	-0,1930** (0,074707)
ELECb	-	-	-	-
ELECy	0,0144902 (0,0121964)	0,020765 (0,012315)	-	0,053173** (0,018506)
ELECa	-	-	0,131596*** (0,038555)	-
IDEOL -1	0,0862204* (0,0474751)	0,17679*** (0,040623)	-0,318473* (0,152783)	0,281782*** (0,083918)
adjusted R ²	0,985679	0,960669	0,9054	0,865768

De specificaties werden getest volgens de OLS procedure. De standaardafwijkingen staan tussen haakjes. Het symbool * duidt op 10% significantie, ** wijst op 5% significantie en *** duidt op 1% significantie.

In deze tweede versie van de schatting, hebben ook alle ideologische indicatorvariabelen een significante coëfficiënt. Een linkse overheid spendeert volgens dit onderzoek significant meer aan algemeen bestuur, defensie en sociale zekerheid (respectievelijk op 1%, 10% en 1% significantieniveau). Merk op dat de absolute waarde van de coëfficiënt bij defensie niet ver van nul ligt. Het feit dat links hieraan meer aan spendeert dan rechts is daardoor minder overtuigend dan bij de andere categorieën. De nu ook significant negatieve dummy bij gezondheidszorg impliceert dat rechtse regeringen meer budget aan deze categorie spenderen dan linkse regeringen. Dit laatste

resultaat is misschien niet direct vanzelfsprekend omdat gezondheidszorg eerder met de linkse ideologie geassocieerd wordt, maar de gezondheid van de bevolking kan op basis van verschillende aspecten als belangrijk beschouwd worden. Socialistische partijen zouden extra investeringen in gezondheidszorg kunnen zien als een stap naar meer gelijkheid terwijl liberale partijen er een hogere economische groei mee zouden wensen te bereiken.

3. Conclusie

Vier politiek-economische inzichten wat betreft de politieke invloeden op de economie kunnen worden onderscheiden. Ten eerste wordt de ideologische conjunctuurcyclus theorie (ICT) voorgesteld. Deze theorie is gebaseerd op politici die hun ideologische motieven willen realiseren door de Phillipscurve te exploiteren. De theorie voorspelt een laag werkloosheidspercentage en hoog inflatiepercentage bij linkse invloeden in de regering en omgekeerd, een hoog werkloosheidspercentage en laag inflatiepercentage ten tijde van overwegend rechtse invloeden in de regering. De tweede benadering is de rationele ideologische conjunctuurcyclus theorie (RICT). Deze theorie combineert ideologische motieven van politici met rationele kiezers. Het model voorspelt een expansie in de eerste periode van de regeertermijn bij de verkiezing van een linkse regering en een recessie in de eerste periode van de regeertermijn bij de verkiezing van een rechtse regering. In de tweede periode van de regeertermijn, voorspelt de theorie dat het beleid van een rechtse of linkse regering niet te onderscheiden is op basis van inflatie- en werkloosheidscijfers. Ten derde werd de opportunistische conjunctuurcyclus theorie (OCT) voorgesteld. Deze is gebaseerd op niet-ideologische politici en kortzichtige kiezers. De theorie voorspelt een recessie in het begin van elke regeerperiode en een expansie onmiddellijk voor een verkiezingsmoment. Er worden in dit model geen ideologische verschillen waargenomen. De laatste benadering is de rationele opportunistische conjunctuurcyclus theorie (ROCT). Hierin combineert men niet-ideologische politici en rationele kiezers. De verwachtingen zijn gelijkaardig aan die van de opportunistische theorie.

Hiernaast is het ook mogelijk om zowel de opportunistische als de ideologische cycli in één model te vervatten. In dit model veronderstelt men dat het beleid van de overheid afhangt van de populariteit die ze heeft. Indien de overheid weinig populair is, verwacht men een expansief beleid en indien de regering over genoeg populariteit beschikt, verwacht men een ideologisch getint beleid.

Bovenstaande theorieën werden met behulp van Belgische gegevens getest. Meer specifiek werden de Belgische overheidsuitgaven op politieke conjunctuurcycli getest. Wat de opportunistische theorieën betreft, verwachtte ik vooral een verhoging van de uitgaven van zichtbare overheidsuitgavencategorieën in het jaar van verkiezingen. De resultaten bevestigen dat deze uiterst zichtbare uitgavencategorieën als gezondheidszorg en de sociale zekerheid inderdaad stijgen in het verkiezingsjaar. Andere uitgavencategorieën als defensie en algemeen bestuur stijgen echter evenzeer in het jaar van verkiezingen. Voor de categorie gezondheidszorg, komt dit direct na de verkiezingen tot uiting. Wat betreft de ideologische theorieën, kunnen we uit de data besluiten dat deze in elke geteste overheidsuitgavencategorie zichtbaar zijn. In België, voor de periode 1990-2011,

spenderen linkse regeringen significant meer aan algemeen bestuur, defensie en sociale zekerheid. Rechtse regeringen blijken vooral gezondheidszorg voorrang te geven.

Het feit dat de politiek een algemene en constante invloed uitoefent op de economie, is op zich vrij waarschijnlijk. De precieze bronnen van invloed uit de politiek en de specifieke effecten ervan op de economie zijn echter erg moeilijk te isoleren en onderzoeken. Ik ben dan ook aangenaam verrast dat ik aan de hand van mijn econometrische analyse twee belangrijke bronnen in de politiek heb kunnen aanwijzen als oorzaak van cycli. Zowel verkiezingen als ideologische idealen veroorzaken politieke cycli in de economie.

LITERATUURLIJST

- Alesina, A. (1986) 'Credibility and policy convergence in a two-party system with rational voters', *American Economic Review*, Vol. 78, No. 4, pp. 796-805.
- Alesina, A. (1987) 'Macroeconomic policy in a two party system as a repeated game', *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 102, No. 3, pp. 651 -678.
- Alesina, A. (1988) 'Macroeconomics and Politics', *NBER Macroeconomic Annual*, Cambridge, Massachusetts: M.I.T. Press, pp. 13-52.
- Alesina, A. (1989) 'Politics and business cycles in industrial democracies', *Economic Policy*, Vol. 8, pp. 55-98.
- Alesina, A., Cohen, G. & Roubini, N., (1991), 'Macroeconomic policy and elections in OECD democracies', *Working Paper* No. 3830, Cambridge, National Bureau of Economic Research.
- Alesina, A., Roubini, N. and Cohen, G. (1997) *Political cycles and macro economy*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Alesina, A. and Rosenthal, H. (1995) *Partisan politics, divided government and the economy*, Cambridge, United Kingdom: Cambridge University press.
- Alesina, A. & Roubini, N. (1990) 'Political business cycles in OECD economies', *NBER Working Paper* No. 3478.
- Alesina, A. & Sachs, J. (1988) 'Political parties and the business cycle in the United States, 1948-1984', *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. 20, No. 1, pp. 63-82.
- Allen, S. (1988) 'The federal reserve and the electoral cycle', *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. 59, pp. 205-214.
- Barro, R. (1976) 'Rational expectations and the role of monetary policy', *Journal of Monetary Economics*, Vol. 1, pp. 1-32.
- Barro, R. & Gordon, D. (1983) 'Rules, discretion and reputation in a model of monetary policy', *Journal of Monetary Economics*.
- Bocherding, T. & Deacon, R. (1972) 'The demand for the services of non-federal governments', *American Economic Review*, Vol. 62, pp. 891-901.
- Blinder, A. and Solow, R. (1974) 'Analytical foundations of fiscal policy', in Blinder, A. (ed.) *The economics of public finance*. Washington DC: The brookings institution, pp. 3-115.
- Cohen, G. (1993) 'Pre- and post macro-economic fluctuations', *Ph.D. dissertation*, Department of economics, Harvard university, Cambridge, Massachusetts.
- Cukierman, A. & Melzer, A. (1986) 'A positive theory of discretionary policy, the cost of democratic government and the benefits of a constitution', *Research Showcase, Economic Inquiry*, Vol. 24.
- De Grauwe, P. (1987) 'Is de ideologische kleur van regeringen belangrijk voor de evolutie van de werkloosheid en de inflatie?' *Tijdschrift voor Economie en Management*, Vol. 32, No. 1.
- Fair, R., (1975) 'On controlling the economy to win elections', *Cowless foundation, Discussion Paper* No. 397.
- Faust, J. & Irons, J. (1999) 'Money, politics and the post-war business cycle.' *Journal of Monetary Economics* Vol. 43 pp. 61-89.

- Frey, F. & Schneider, F. (1978) 'An empirical study of politico-economic interaction in the United States', *The Review of Economic Statistics*, Vol. 60, No. 2, pp. 174-183.
- Friedlaender, A. (1973) 'Macro policy goals in postwar period: a study in revealed preference', *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 87, pp. 25-43.
- Garfinkel, M. & Glazer, A. (1994) 'Does electoral uncertainty cause economic fluctuations?', *American Economic Review*, Vol. 84, pp. 169-173.
- Golden, D. & Poterba, J. (1980) 'The price of popularity – the political business cycle reexamined', *American Journal of Political Science*, Vol. 24, No. 4.
- Hackl, E., Schneider, E. and Withers, G. (1993) 'The public sector in Australia: A quantitative analysis', in Gemmel, N. (ed.) *The growth of the public sector*. Aldershot: Edward Elgar, Gower House.
- Havrileski, T., Sapp, R. & Schweitzer, R. (1975) 'Test's of the federal reserve's reaction to the state of the economy', *Social Science Quarterly*, Vol. 55, pp. 835-852.
- Heynes, S. & Stone, J. (1989) 'An integrated test for electoral cycles in the united states economy', *Review of Economics and Statistics*, Cambridge Massachusetts: The MIT Press, Vol. 71, No. 3.
- Hibbs, D. (1977) 'Political parties and macroeconomic policy', *The American Political Science Review*, Vol. 71, No. 4, pp. 1467-1487.
- Hibbs, D. (1987) *The American Political Economy*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Hollister, R. & Palmer, J. (1972) 'The Impact of Inflation on the Poor' in Boulding (ed.) *Redistribution to the Rich and the Poor*, Belmont: Wadsworth, pp. 240-70.
- Johnson, H. (1968) 'Problems of efficiency in monetary management', *Journal of Political Economy*, Vol. 76, p. 986.
- Kirschen et al., (1964), *Economic policy in our time*, Vol. 1.
- Kristov, L., Lindert, P. & McClelland, R. (1992) 'Pressure groups and redistribution', *Journal of Public Economies*, Vol. 48, pp. 135-163.
- Kydland, F. & Prescott, E. (1977) 'Rules rather than discretion: the inconsistency of optimal plans' *Journal of Political Economy*, Vol. 85, pp. 473-490.
- McCallum, B. (1978) 'The political Business cycle: An empirical test', *Southern Economic Journal*, Vol. 44, pp. 504-515.
- Minford, P. (1985) 'Interest rates and bond financed deficits in a Ricaridan two-Party democracy', *Centre for Economic Policy Research*, No. 79.
- Nordhaus, D. (1975) 'The political business cycle', *Review of Economic Studies*, Vol. 42, pp. 169-190.
- Nordhaus, W. (1989) 'Alternative Models to Political Business Cycles', *Brookings Papers on Economic Activity*, No. 2.
- Paldam, M. (1978) 'Is There An Electoral Cycle?', *Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 81, pp. 323-342.
- Paldam, M. (1991) *Politics matter after all: testing of Alesina's theory of RE partisan cycles on data from 17 countries*, *Business cycles: theories, evidence and analysis*, New York: Macmillan.

Parlement van de Duitse gemeenschap (2013) *Welke bevoegdheden heeft de federale staat vandaag?*, [Online], Beschikbaar: http://www.dgparlament.be/nl/desktopdefault.aspx/tabid-2912/5472_read-35127/.

Phillips, A. (1958) 'The relation between unemployment and the rate of change of money wage rates in the United Kingdom', *Economica*, Vol. 25, No. 100, pp. 283 -299.

Rogoff, K., (1990), 'Equilibrium Political Budget Cycles', *The American Economic Review*, Vol. 80, No. 1, pp. 21-36.

Rogoff, K. & Sibert, A. (1988) 'Elections and macroeconomic policy cycles', *The Review of Economic Studies*, Vol. 55, No. 1 pp. 1 -16.

Schultz, T. (1969) 'Secular Trends and Cyclical Behavior of Income Distribution in the United States: 1944-1965', in Soltow, L. *Six Papers on the Size Distribution of Wealth and Income*, NBER.

Stein, H. (1985) *Presidential economics*, New York: Simon and Schuster.

Stigler, G. (1973) 'General economic conditions and national elections', *American Economic Review*, papers and proceedings, pp. 160-167.

Tabellini, G. & La Via, V. (1986) 'Money deficit and public debt: an empirical investigation', unpublished.

Taylor, J. (1980) 'Aggregate dynamics and staggered contracts', *Journal of Political Economy*, Vol. 89, pp. 1-23.

Tufte, E. (1978) *Political control of the economy*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Van Dalen, H. & Swank, O. (1996) 'Government spending cycles: Ideological or opportunistic?', Research Center for Economic Policy (OCFEB), Tinbergen Rotterdam-Amsterdam Center for Economics (TRACE), *Public Choice*, Vol. 89, pp.183-200.

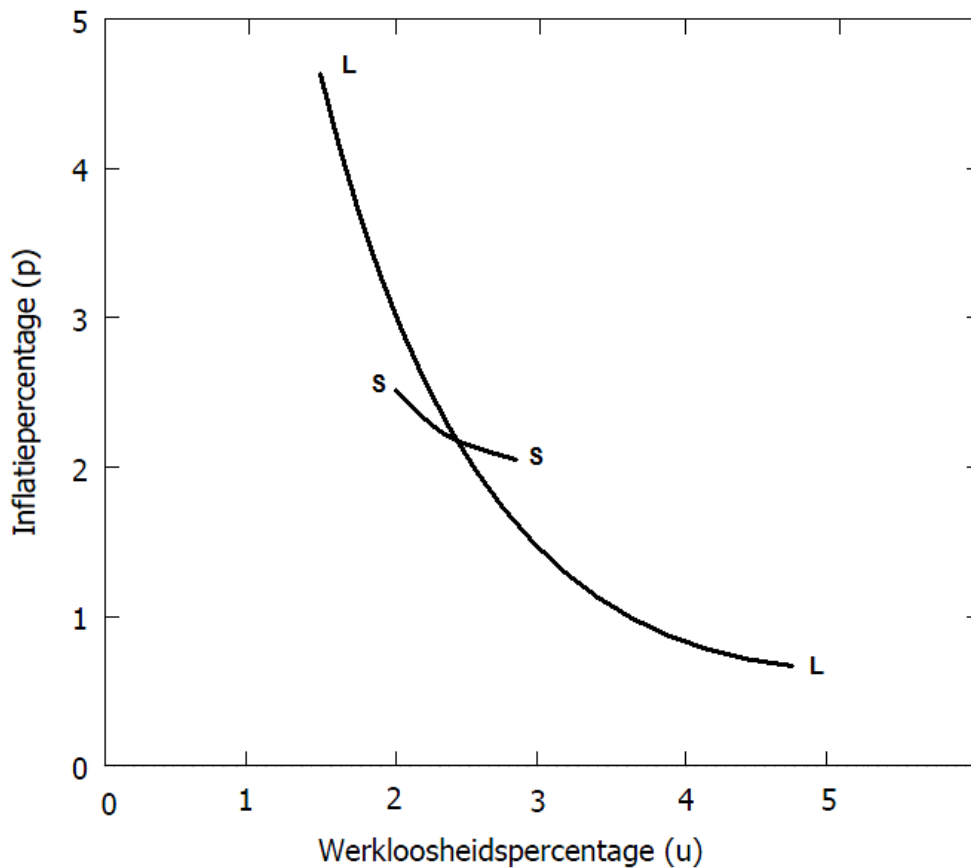
Van Poeck, A. (2007) *Economische politiek: Principes en ervaringen*, Antwerpen: Garant.

Weintraub, R. (1978) 'Congressional supervision of monetary policy', *Journal of Monetary Economics*, Vol. 4, No. 2, pp. 341-362.

BIJLAGE

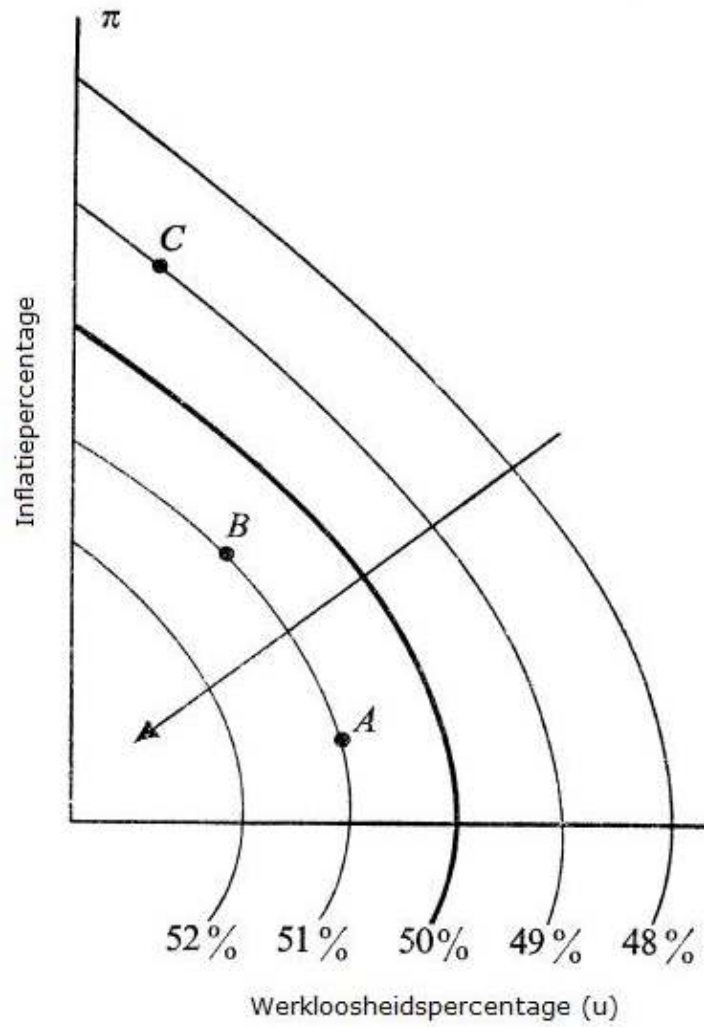
Tabel 1: De voorkeur van verschillende politieke partijen binnen het ideologische spectrum met betrekking tot economische doelen. Gebaseerd op Kirschen et al. (1964)

Voorkeur van politieke partijen ten opzichte van verschillende economische doelen			
	Socialisme (links)	Centrum	Liberaal (rechts)
Hoogste belang	Volledige werkgelegenheid		Prijsstabiliteit
	Gelijke inkomensverdeling		
		Prijsstabiliteit	
	Economische expansie		
		Economische expansie	Evenwicht op de betalingsbalans
		Volledige werkgelegenheid	
		Gelijke inkomensverdeling	
	Prijsstabiliteit		Economische expansie
		Evenwicht op de betalingsbalans	Volledige werkgelegenheid
Laagste belang	Evenwicht op de betalingsbalans		
			Gelijke inkomensverdeling

Bron: Nordhaus (1975)

Figuur 1: Een korte en lange termijn Phillipscurve

Bron: Nordhaus (1975)

Figuur 2: Contouren van de geaggregeerde stemfunctie

Tabel 2: Samenstelling van de gebruikte data

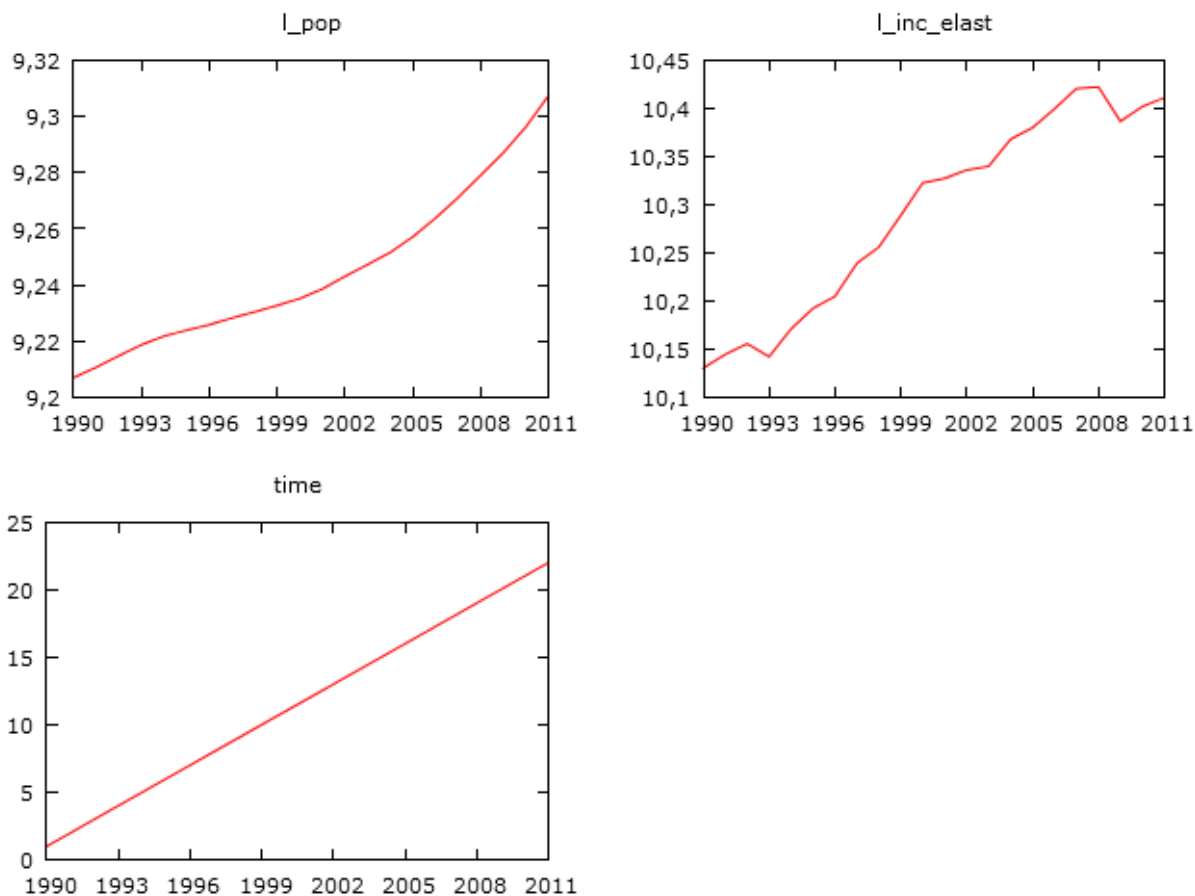
Definities overheidsuitgaven	
Defensie	lonen, bruto investeringen, subsidies, intermediair verbruik, inkomensoverdrachten, kapitaaloverdrachten
Algemeen bestuur	lonen, consumptieve bestedingen
Gezondheidszorg	Bruto investeringen, lonen, subsidies, intermediair verbruik, inkomensoverdrachten, kapitaaloverdrachten, sociale uitkeringen
Sociale zekerheid	uitkeringen zelfstandigen, werknemers, oorlogsinvaliden, fonds voor weduwen en wezen, pool der parastatalen, statutair personeel van De Post - De Politie - BELGACOM - De NMBS en andere publieke ondernemingen, rust- en overlevingspensioenen, brugpensioen, kinderbijslag, gewaarborgd inkomen voor bejaarden, tegemoetkomingen voor gehandicapten, oorlogspensioenen, sociale overdrachten

Bron: Nationale Bank België

Tabel 3: Federale regeringen voor de periode 1988-2013, gesitueerd binnen het ideologische spectrum

Regering	periode	Ministers			Totaal
		Links	Rechts	Centrum	
Martens VIII	1988 - 1991	16	3	13	32
Martens IX	1991 - 1992	14		12	26
Dehaene I	1992 - 1995	9		7	16
Dehaene II	1995 - 1999	9		8	17
Verhofstadt I	1999 - 2003	11	8		19
Verhofstadt II	2003 - 2007	10	11		21
Verhofstadt III	2007 - 2008	3	6	5	14
Leterme I	2008-2008	5	9	8	22
Van Rompuy I	2008-2009	5	9	8	22
Leterme II	2009-2011	5	8	9	22

Bron: Gids Der Ministers

Bron: Nationale Bank België

Figuur 3: Tijdsreeks van de trendvariabele en de logaritmes van de Belgische populatie en de Belgische inkomenselasticiteit

Tabel 4: Correlatie coëfficiënten

Correlatie coëfficiënten			
populatie	inkomenselasticiteit	tijd	
1,0000	0,8937	0,9634	populatie
	1,0000	0,9748	inkomenselasticiteit
		1,0000	tijd

Bron: GRETL

VERKLARING OP WOORD VAN EER

Ik verklaar dat ik deze aan de Faculteit TEW ingediende masterproef zelfstandig en zonder hulp van andere dan de vermelde bronnen heb gemaakt.

Ik bevestig dat de direct en indirect overgenomen informatie, stellingen en figuren uit andere bronnen als zodanig aangegeven zijn in overeenstemming met de richtlijnen over plagiaat in de masterproefbrochure.

Ik bevestig dat dit werk origineel is, aan geen andere onderwijsinstelling werd aangeboden en nog niet werd gepubliceerd.

Ik ben mij bewust van de implicaties van fraude zoals beschreven in artikel 18 van het onderwijs- en examenreglement van de Universiteit Antwerpen. (ww.ua.ac.be/oer)

Datum:

Naam:

Handtekening: